BUNJEVAČKE

Informativno - političko glasilo

novine

Subotica, avgust 2008. • Godina IV • Broj 38 Cina: 50 dinara

DUŽIJANCA

DUŽIONICA

2008

ISSN 1451-2505

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине
Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine
National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Fond za stipendiranje siromašnih srednjoškolaca
Ministarstvo rada i socijalne politke Republike Srbije
raspisuje

KONKURS

za dodelu stipendija redovnim učenicima/cama upisanim u prvi, drugi, treći i četvrti razred srednje škole u školskoj 2008/2009. godini

I USLOVI KONKURSA

Na konkurs mogu da se prijave redovni učenici/ce upisani u prvi, drugi, treći ili četvrti razred srednje škole, sa sedištem na teritoriji Republike Srbije, u školskoj 2008/2009. godini, koji nisu ostvarili stipendiju, učenički kredit ili sličan oblik davanja po drugom osnovu odnosno iz drugog izvora finansiranja, a koji ispunjavaju sledeće uslove:

Materijalni status

Socijalni kriterijumi po kojima će se vršiti selekcija:

- Porodica u kojoj živi, ili sam učenik/ca, ostvaruje pravo na materijalno obezbeđenje, po Zakonu o socijalnoj zaštiti i obezbeđivanju socijalne sigurnosti građana
- Ukoliko učenik/ca ima status izbeglog lica i živi u porodici u kojoj odrasli član/članovi, u prethodna tri meseca u odnosu na mesec podnošenja zahteva za stipendiju, ima/imaju ukupan prosečni mesečni neto prihod/prihode koji podeljen/podeljeni na sve članove porodice daje iznos koji je ispod iznosa neoporezivog dela zarade, utvrđenog za iste mesece u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak građana.

Učeniku/ci koji/koja pripada osetljivoj grupi dece bez roditeljskog staranja na smeštaju u ustanovi socijalne zaštite ili drugoj porodici, kao i učeniku/ci sa invaliditetom koji žive u hraniteljskoj porodici, dodeljuje se maksimalni broj bodova po osnovu socijalnih kriterijuma.

Pripadnost osetljivoj društvenoj grupi

Pripadnost deteta nekoj od osetljivih društvenih grupa, i to:

Učenici/ce bez roditeljskog staranja:
koji se nalaze na smeštaju u ustanovi socijalne zaštite;
koji se nalaze na smeštaju u drugoj porodici (hraniteljstvu);
koji žive u srodničkim porodicama (srodničko hraniteljstvo) i/ili su pod starateljstvom, a na smeštaju su u srodničkoj porodici, po odluci centra za socijalni rad

Učenici/ce koji žive sa jednim roditeljem (samohrani razvedeni roditelji, samohrani roditelj a drugi roditelj nije živ, ili je proglašen za umrlog, ili se nalazi u inostranstvu a nije mu poznato prebivalište niti boravište).

Učenici/ce romske nacionalnosti

Učenici/ce sa invaliditetom
koji se nalaze na smeštaju u drugoj porodici (hraniteljstvu);
koji žive u srodničkoj porodici (srodničko hraniteljstvo) i/ili su pod starateljstvom a na smeštaju su u srodničkoj porodici, po odluci centra za socijalni rad;
koji žive sa roditeljima, odnosno u svojoj porodici

Učenici/ce sa hroničnim bolestima

Učenici/ce - deca nestalih i kidnapovanih lica sa Kosova i Metohije i iz republika bivše SFRJ

Učenici/ce sa izbegličkim statusom

Učenici/ce sa statusom raseljenog lica sa Kosova i Metohije

Učenici/ce povratnici po sporazumu o readmisiji i deportovani učenici/ce

Učenici/ce iz porodica u kojima je jedan od članova/ica osoba sa invaliditetom

Uspeh u školovanju

Učenik/ca koji/koja ispunjava jedan od socijalnih kriterijuma, ispunjava uslove za dodelu stipendije:

Ukoliko prvi put upisuje odnosno pohađa I, II, III ili IV razred srednje škole, a tokom školovanja u prethodna tri razreda, ostvario/la je najmanje dobar uspeh, s tim što može u najviše jednom od prethodna tri razreda, izuzetno, ostvariti i dovoljan uspeh.

II IZNOS STIPENDIJE, ROK ZA PODNOŠENJE PRIJAVA I ODLUČIVANJE O PRIJAVAMA

Učeniku/ci se odobrava isplata stipendije za vreme trajanja redovne nastave koju pohađa, za period od 10 meseci.

Mesečni iznos stipendije po korisniku/ci za školsku 2008/09. godinu je 3.840,00 RSD.

Zainteresovani kandidati/tkinje mogu podneti prijavu na konkurs, isključivo na propisanom obrascu, uz sva potrebna dokumenta srednjoj školi koju učenik/ca pohađa. Zainteresovani kandidati/kinje mogu besplatno preuzeti propisani obrazac prijave na konkurs, spisak potrebnih dokumenata, kao i Pravila za dodelu stipendija, u srednjoj školi.

Rok za prijavljivanje na konkurs počinje odmah po objavljivanju ovog konkursa i završava se zaključno sa 15. septembrom 2008. godine.

Škola je dužna da u roku od 8 dana od zatvaranja konkursa, uz sačinjen i overen kontrolni spisak prijavljenih kandidata/kinja (na propisanom obrascu), podnete prijave i konkursa dokumenta dostavi Ministarstvu rada i socijalne politike Republike Srbije, Jedinici za upravljanje projektom Formiranje fonda za stipendiranje siromašnih srednjoškolaca, Bulevar Mihajla Pupina 2, Beograd, kancelarija 111 sa naznakom „Za Konkurs za dodelu stipendija za srednjoškolce".

Konkursne prijave podnete od neovlašćenih lica, kao i nepotpune i neblagovremene prijave, neće biti razmatrane.

Dokumentovani pisani prigovori na Predlog liste kandidata/kinja za stipendiju, podnose se u roku od 15 dana od dana njenog oglašavanja i dostavljaju direktno na gore navedenu adresu, sa naznakom „Prigovor na Predlog liste za dodelu stipendija za srednjoškolce".

Nadležni organ za dodelu stipendija dužan je da u roku od 30 dana po isteku konkursnog roka, formira Konačnu listu učenika/ca i donese odluku o dodeli stipendija. Konačna lista korisnika stipendija biće distribuirana školama na teritoriji Republike Srbije i objavljena na veb sajtu.

Sve dodatne informacije mogu se dobiti na telefon 011/301 4111 ili preko veb-sajta www.minrzs.sr.gov.yu ili www.prsp.sr.gov.yu

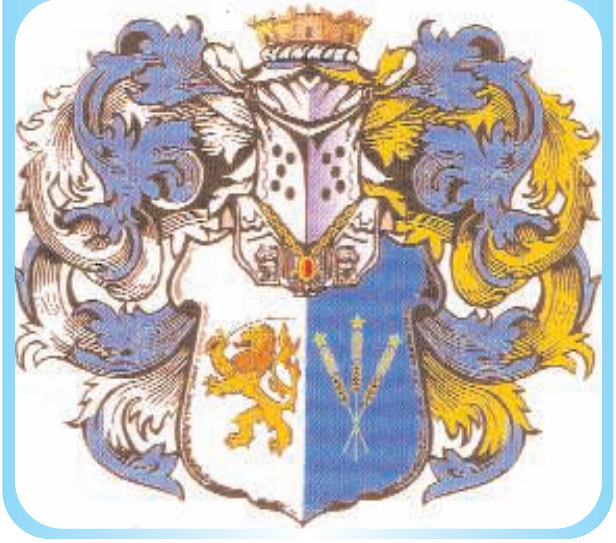
PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

POKRAJINSKI SEKRETARIJAT ZA INFORMACIJE AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINA

BUNJEVAČKE
Informativno - političko glasilo
Subotica, avgust 2005. • Godina I • Broj 2
novine
Cena: 50 dinara

Informativno-političko glasilo bunjevačke nacionalne manjine

Godina IV Broj 38
Avgust 2008. godine
Cina 50 dinara
Izlazi poslidnjeg petka u misecu

Izdavač:
NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI CENTAR" - Subotica

Osnivač izdavača:
NACIONALNI SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

Direktor NIU „BIC" i glavni i odgovorni urednik:
mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:
Mijo Mandić (mlađi), Nevenka Bašić Palković, Mirjana Savanov

Tehnički urednik:
Ivan Stantić

Stalni saradnici:
Nevenka Bašić Palković, Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić, Joso Poljaković, dr Andrija Peić Tukuljac, Desa Kujundžić, Marija Horvat, Tanja Bošnjak, Nataša Džmura, Stevan Nemet, Nikola Sedlak, Dragan Tovarišić

Stručni saradnik za etnnologiju i jezik:
Alojzije Stantić

Adresa:
Trg cara Jovana Nenada 15/1, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 523-505
e-mail: bic@tippnet.co.yu
Tekući računi: 160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:
„Krimel" Budisava

Distribucija:
„Štampa sistem" - Beograd, „North press" - Subotica, „Celtis" - Sombor, „Futura plus" - Zemun

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine:
Kancelarija u Subotici:
Trg cara Jovana Nenada 15/5, 24000 Subotica
Telefon/fax: 024 554-881
e-mail: bns.scg@EUnet.yu, bns.scg@panonn.net
Regionalna kancelarija u Somboru:
Staparski put br. 10, 25000 Sombor
Telefon/fax: 025 449-175

Na naslovnoj strani:
Dužijanca i Dužionica 2008.
Grupa autora

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотека Матице српске, Нови Сад

659.3(=862)

BUNJEVAČKE *novine*: informativno - političko glasilo / glavni i odgovorni urednik Suzana Kujundžić - Ostojić. - 1998-2004; God. 1. br. 1 (2005). - Subotica: NIU Bunjevački informativni centar, 1998-2004; 2005. - Ilustr.; 30 cm
Mesečno

ISSN 1451-2505

COBISS.SR-ID 133482759

Rič urednika

Poštivana čeljadi,

Misec po misec i napunilo se tri godine kako Bunjevačke novine izlaze svakog poslidnjeg petka u misecu. Povodom ove godišnjice poslali smo jednu kratku anketu svim našim redovnim pritplatnicima. Fala svima koji su na nju odgovrili, a o tom šta su kazali čitajte na petoj strani.

Kad dođe vrime Dužijance prispije i naša godišnjica novina. I na jednoj i na drugoj strani kupe se plodovi rada koji trajaju dugo i za koje je potriban težak rad. Nisam jedared ko dite išla na Dužijacu i oduševljeno gledala šarenilo nošnji i cupkala nuz zvuk tamburica. Divanili su nam onda, kogod i sad, kako je ris težak poso pa je sotim i slavlje veće.

Na proslavi i Dužionice i Dužijance pripeli su nam perlice od žita. I obadva puta ostila sam kako me to žito žulja, pa sam ga naviknuta na varošku udobnost, oma probala udesnije namistit. A onda sam pomislila na one koji su tu Dužijancu osnovali, na znoj, rad i muke koje su prolazili svake godine iznova kako bi došli do novog kruva. Zapitala sam se smi li nas danas tako „svašta" žuljat i smimo li bit tako zdravo svileni na sve što ono što nam se trevlja – el moramo stisnit zube i još tvrdoglavije ić naprid?

Ako želimo bit dostojni naši pridaka onda je jedini pravac u kojem možmo ić – naprid. Mi u redakciji „Bunjevački novina" bićemo tu da taj put iz miseca u misec zabilužimo i objavimo.

Budi Bunjevac – čitaj Bunjevačke novine!

U OVOM BROJU BUNJEVAČKI NOVINA PROČITAJTE:

Strana 4:	**Podrška kvalitetu**
Strana 5-6:	**Čitaoci dali osmicu**
Strana 7:	**Podrška Bunjevačkoj matici u Slovačkoj**
Strana 8-9:	**Nebeski jahač Sarić**
Strana 10:	**Stiže nam jesen**
Strana 11:	**O voću i duncu**
Strana 12:	**Ispovist jednog srca**
Strana 13:	**Fala za kruv i žito**
Strana 16-17:	**Bunjevačka Dužionica u Somboru**
Strana 18:	**Dužijanca u Kaćmaru**

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u misecu donese „Bunjevačke novine" pritplatite se na nji.
Pritplata od jula do kraja godine je 140 dinara.
Platit možete na naš tekući račun:
335-16082-21 (Metals banka) sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.
Platit možete na naš devizni račun:
IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22
sa naznakom za pritplatu (Metals banka).

Posli uplate, javite se na telefon 024/523-505, kako bi upisali vašu kućnu adresu

NIKOLA BABIĆ POVODOM GODIŠNJICE IZLAŽENJA „BUNJEVAČKI NOVINA”

PODRŠKA KVALITETU

Bunjevački nacionalni savit je prija tri godine pokrenio izlaženje „Bunjevački novina”. Povodom godišnjice zamolili smo Nikolu Babića, pridsidnika Nacionalnog savita, da ocini novine i kaže jel je postignut cilj koji je postavljen na početku – informisanje Bunjevaca

– Zadovljstvo je i nama u Nacionalnom savitu, a cigurno i čitaocima „Bunjevački novina”, što, evo, novine izlaze u kontinuitetu već četvrtu godinu, i da su one sa svakim novim brojom bogatije i sadržajnije. Isto tako, zadovoljni smo što se povećava broj prodati primeraka novina, ko i broj pritplatnika. To je pokazatelj onog što smo mi u Nacionalnom savitu, kad smo se opridiljivali, odredili ko cilj, i kad smo osnivanje novina naveli ko prioritet. A cilj je bio da imamo svoje glasilo koje će nam uvik bit u kući, i iz kojeg ćemo moć dobit osnovne informacije o tom šta se događa u našoj nacionalnoj zajedninci. Tio bi naglasit da je cigurno napravljen dobar potez sa osnivanjom novina i da je cilj postignut. Svakom se mož kazat da mož i bolje, al možmo kazat da su novine u najvećem dilu ostvarile ono šta smo mi u Nacionalnom savitu želili kad smo se opridili da budemo osnivači i Bunjevačkog informativnog centra, i „Bunjevački novina”. Posebno je naglašeno da novine moraju izlazit u kontinuitetu, nuz sva naša zalaganja oko obezbiđivanja sridstava, prostorija i sveg što je potribno, da bi te novine mogle svrstat u red s drugim sličnim glasilima drugi nacionalni zajednica – kazo je Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog savita, povodom godišnjice izlaženja novina.

Govoreć o rezultatima informativne dilatnosti BIC-a Nikola Babić je, pored povećanja broja prodati novina i broja pritplatnika, ko velik napridak navo pokrećanje dičjeg lista „Tandračak” prošle godine. Naravno, nuz finansijsku pomoć Pokrajinskog sekretarijata za informacije.

– On je naminjen bunjevačkoj dici koja su lanjske škulske godine počela pohađat izbornu nastavu bunjevačkog govora i nacionalne kulture. Tu je dici, ko i njevim učiteljima data mogućnost da budu i urednici – odnosno da kreiraju novine tako što šalju svoje tek-

Nikola Babić

stove i crteže. Na taj način ovaj liste je još u tišnjoj vezi s onima kojima je naminjen.

– Ja sam saglasan s ocinama da je izdavanje „Tandrčka” bio zdravo dobar potez, a take komentare sam čuo i ove godine dok sam razgovaro s učiteljima, direktorima i pedagozima škula o upisu nove dice na izbornu nastavu bunjevačkog govora i nacionalne kulture. Ne samo da škule traže da dostavljamo „Tandrčak” učenicima koji pohađaju ovu nastavu, neg traže veći broj primeraka da bi se mogla i ostala dica upoznat s sadržajom. Izražena je i želja u pojedinim škulama da i dica koja pohađaju i druge izborne predmete, učestvuju s određenim prilozima u pravljenju lista, da on bude sadržajno još bogatiji. Svi bi oni želili da se njevi radovi nađu u listu.

Dok je obalazio škule i dogovaro se o izbornoj nastavi bunjevačkog govora za narednu škulsku godinu Nikola Babić je naišo na primedbu: nemojte šparat, šaljite nam više primeraka „Tandrčka” i za drugu dicu.

– Mislim da je to najbolji pokazatelj kvaliteta onog šta radi uredništvo „Bunjevački novina” i „Tandrčka”. Dogod ne budemo imali naše udžbenike za bunjevački govor i nacionalnu kulturu „Tandrčak” je jedino štivo koje možmo ponudit učenicima. I zato je cigurno da ćemo mi u Nacionalnom savitu pripoznat kvalitet i podržat izlaženje ovog lista, što činimo i sad, s željom da to bude ko kod drugi nacionalni manjina, pa i bolje – kazo je Nikola Babić.

B. E.

POZIV ZA UČENJE BUNJEVAČKOG GOVORA

Posli godinu dana uspišnog pridavanja izbornog predmeta bunjevački govor s elementima negovanjam nacionalne kulture Odbor za obrazovanje poziva sve roditelje i učenike da se opridile za ovaj izborni predmet u narednoj 2008/09 škulskoj godini.

Učitelji ističu da dica rado iđu na ove časove a i roditelji su zadovljni njevim stečenim znanjom i oblastima koje ovaj predmet pokriva. Časovi se odvijaju dva put nediljno, što godišnje iznosi sedamdeset dva časa, na kojima se obogaćiva jezički fond i stiču se osnovna znanja o kulturnim vridnostima Bunjevaca.

TRI GODINE IZLAŽENJA „BUNJEVAČKI NOVINA”

ČITAOCI DALI OSMICU

• U anketi pritplatnici su „Bunjevačke novine” ocinili osmicom, što je zdravo lipo, al i ostavlja mista za dostizanje desetke • U poslidnji godinu i po dana prodat tiraž od iljadu primeraka se sa 30 posto popo na 80 posto, a cilj je da prodati tiraž budne 2-3 iljade primeraka • Čitaoci su pozdravili što se skoro svi tekstovi pišu na bunjevačkom jeziku • List za dicu „Tandrčak”, koji se od prošle godine izdaje i pridodaje u „Bunjevačkim novinama”, naišo na odličan prijem

Prvi broj misečnika „Bunjevačke novine” izašo je avgusta miseca 2005. godine, što znači da sad obilužavamo tri godine izlaženja. Novine izlaze u kontinuitetu, svakog poslidnjeg petka u misecu. „Bunjevačke novine” su još uvik misečnik, iako je bilo naznaka iz Izvršnog veća Vojvodine, koji ji finansira, da će bit povećena sridstva koja dobija kako bi mogle prirast u dvonediljnik. Kako je kazala **mr Suzana Kujundžić Ostojić, glavni i odgovorni urednik novina i direktor Bunjevačkog informativnog centra** koji izdaje ove novine, sridstva za misečnik stižu isključivo od Izvršnog veća Vojvodine, tačnije, od Sekretarijata za informisanje, dok grad Subotica još uvik ne daje ni jedan dinar.

Nuz „Bunjevačke novine”, od januara 2008. godine izdaje se i „Tandrčak”, list za bunjevačku dicu, koji se finansira iz isti sridstava.

Mr Suzana Kujundžić Ostojić je na uredničkom i direktorskom mistu godinu i po dana, za koje vrime je znatno povećan prodat tiraž novina. Od štampanog tiraža od 1.000 primeraka prodavano je oko 30 posto, a sad je to 80 posto, dok je broj pritplatnika s 17 povećan na 142 i svakim danom raste.

– Dvi stvari sam krenila prvo prominit, da novine od prve do poslidnje stranice budu na bunjevačkom jeziku, sotim da tekstove autora koji pišu na srpskom jeziku ne privodimo na bunjevački, prosto zato što se srpski jezik zdravo dobro razumi i za to nema potribe, a ko divani srpski, njegove izjave se ostavljaju na srpskom. Prija tog je najveći broj tekstova pisan na srpskom jeziku čerez čega su čitaoci dosta negodovali. Zasad nam se ovo čini ko dobro rišenje. To je naišlo na zdravo dobar prijem kod svita.

„Bunjevačke novine” su informativno politički magazin, i sve informacije vezane za politiku se nađu u njima, al postoji opridiljenje da ovo bude ipak porodični magazin. Dakle, pored osnovni informacija iz politike vezane za život Bunjevaca, di su teme uglavnom intrigantne, novine se obraćaje ciloj familiji, da svako u njima štogod nađe za sebe da pročita, da tu bude i zanimljivi tekstova, da se u njima nađu naši sugrađani, članovi naše nacionalne zajednice, po čemugod specifični. Dosta je tekstova o poriklu Bunjevaca, koje svit voli čitat.

Radna atmosfera u redakciji „Bunjevački novina”

U BIC-u su očekivali da će grad Subotica ove godine ispunit svoje obećanje od prošle godine i dat svoju financijsku podršku, kako bi mogli zaposlit bar još jednu osobu, al do tog nije došlo.

– Bivši gradonačilnik Geza Kučera je bio kod nas i to je spektakularno bilo propraćeno. Bio je impresioniran s onim što je vidio kako se radi, a pogotovo sotim što se najviše radi volonterski i s puno dobre volje. Obećo je da će Opština financirat jedno radno misto u BIC-u. Insistirala sam i da se riši i pitanje kirije, jel mi plaćamo 30.000 dinara svakog miseca za ovaj naš prostor na Otvorenom univerzitetu, a moram kazat da političke stranke ode plaćaju simbolične sume novaca. Eto, taki jer naš status ode, nije se maklo od početka. Nadalje, mi nemamo pravo konkurisat ni na jedan konkurs za sridstva koji raspiše grad Subotica, jel zakon kaže da na to imaju pravo samo one nacionalne manjine koje imaju priznat jezik. Mi smo još uvik zvanično imamo dijalekat i sotim smo oma diskvalifikovani, brez obzira na to šta bi mi tili radit. Dakle, Subotica Bunjevcima od njevog poreza ne daje ni dinara za novine.

Upravo zbog nedostatka novca „Bunjevačke novine se štamapaju samo u tiražu od 1.000 komada, a ne zato što za tim nema veće potribe.

– Samo na štampanje novina trošimo digod oko jedne trećine našeg budžeta. Od štampanog tiraža što ne prodamo, podilimo, a šaljemo i našim Bunjevcima u Madžarsku, tako da se kod nas novine traže sve više. Mislim da je urodila plodom i bolja organizacija posla i bolji kvalitet novina. No, moram kazat da sa distributerima – s bodama, vodimo veliki rat, jel su naše novine sklonjene digod ispod tezge, pa onda kad kogod ište „Bunjevačke novine”, dadu mu prvo „Hrvatsku riječ”, pa baš ako je zdravo upućen i insistira onda će dobit „Bunjevačke”. I, onda, u ta-

kim uslovima imat 80 posto prodatog tiraža, i to bez ikake reklame, jel novaca za to nemamo, po meni je izuzetan uspih. No, ne mislim da je tu kraj, tribalo bi daleko više. Kad bi imali 2-3 iljade tiraža, pa od tog da prodamo 80 posto, to bi, za sad, bio naš cilj.

Za ovaki poso, kako divani mr Suzana Kujundžić Ostojić, osića se nedostatak radnika. Još uvik ima zaposlena samo jedna osoba, a tekstove piše velik broj honorarni saradnika. Tako je potriba za profesionalnim novinarom evidentna.

– Poso je sazrio za dvoje-troje ljudi,a da nijedan pritom ne sidi skršteni rukivi – kaže urednica novina, i ističe kako bi to doprinelo još boljem kvalitetu novina.

Prvi broj „Tandrčka" je izašo prošle godine u maju misecu. Bio je to pilot broj na 4 strane. Sve do kraja te godine on je finansiran iz sridstava za „Bunjevačke novine". Ovake novine su oma naišle na dobar prijem.

– Od januara ove godine dobijamo posebna sridstva od Izvršnog veća Vojvodine za štampanje „Tandrčka", koji je poseban list, al ga zbog lakše distribucije ubacivamo u „Bunjevačke novine". Novine se obraćaju dici od pridškulskog uzrasta pa do 8. razreda i pomažu puno učiteljima u izbornoj nastavi učenja bunjevačkog govora. Trudimo se bit interesantni i edukativni za naše učenike. Bilo je zanimljivo čut od dice da i drugi koji ne uče bunjevački divan u škulama vrlo rado prilistaju i pogledaju šta ima u „Tandrčku". Za septembar smo pripravili bunjevačku abecedu za one koji će sad u drugi razred u kojem će učit latinicu, na kojoj se štampa „Tandrčak". Pripremili smo i raspored časova i mali obiluživač strana u knjigama. To će bit poklon za dicu.

Na kraju evo i šta kaže anketa koju su „Bunjevačke novine" sprovele povodom godišnjice izlaženja, s namirom da saznaju kako čitaoci (pritplatnici koji ima oko 140) ocinjuju novine. Postavljeno je 11 pitanja.

– U anketi su kazali da najmanje vole čitat sve što je vezano za politiku. Dakle, još uvik je našem narodu svađanja, istiravanja i svojatanja zdravo dosta. Oni su očigledno na popisu stanovnika vrlo jasno kazali ko su i šta su, i nemaju potribe svaki put to objašnjavat, nit koga tirat u bilo čiji tor. Onda, kazali su da vole čitat o običnim ljudima, zatim kulturnu istoriju, a interesantno je da još uvik traže da pišemo o istoriji Bunjevaca, o našem dolasku na ove prostore. Vole čitat i o bunjevačkim običajima. Kad navode šta bi još volili pročitat čini mi se da smo potrevili u sridu i manje-više sa svim tim temama se mi i bavimo, pitanje je sad oćemol se malo više el manje bavit njima.

Na pitanje jel su dovoljno informisani o svim trevljanjima vezanim za Bunjevce priko ovi naši novina, uglavnom su kazali da jesu, al da bi moglio bit još bolje. Na pitanje čije tekstove najviše vole da čitat, tu i tamo su se opridiljivali za određenog autora, al su više pažnje obraćali na pojedine rubrike. Velik broj nji je kazo da bi se pritplaćivalo za novine i dalje, a iz odgovora je očigledno da se svake kupljene novine daju na čitanje komšijama i familiji.

– Znači, ti 80 posto od iljadu komada novina možmo kazat da pročita još bar nji dvoje. Pitali smo ji i kako bi mogli poboljšat novine, i tu su čitaoci bili zdravo razumni i kazali kako su sridstva ta koja diktiraju kvalitet novina, i da su oni s obzirom da teško stojimo s novcima zadovoljni, al ima prostora i da novine budu i bolje. Pitali smo ji jel bi volili da novine ubuduće izlaze češće, pa su i tu bili razumni i kazali s obzirom na ove novce znadu da se samo ovako mož, al ne bi njim smetalno ni da izlaze i dvaput misečno. Na kraju i pitanje, kad bi mogli ocinit novine od jedan do 10, koju bi ocinu dali? Tu bi kazala da su bili zdravo objektivni, uglavnom su nam davali osmicu, šta mislim da je zdravo dobro, jel nam to još uvik ostavlja prostora da osvojimo i desetku i da budemo bolji. Mi ćemo, ko svaki pravi Bunjevac, bit skromni i kazat da smo, zasad, s ovim zadovoljni, a naravno ićemo na još bolji kvalitet, bolju ponudu tekstova, interesantnije teme i saradnike – kazala je mr Suzana Kujundžić Ostojić.

B. E.

KRIŽ PORODICE DULIĆ

Križ porodice Dulić u Starom Žedniku

Na izlasku iz Starog Žednika nuz put možte vidit neobičan križ, drukčiji od ostali. Divanili samo na salašu s Marinkom Dulićom o ovom križu krajputašu.

Kazo je kako ga je njegov dida, Stipan Dulić, daleke 1945. godine postavio na istom mistu od drveta, s Isusom, kogod i sad, od pocinkovanog lima.

Ponovo je križ obnovljen 2008. godine. Posvećena nam je njiva s žitom na Markov, 25. aprila, pa je onda posvećen i križ. Utrevilo se tako pa je i naša žednička crkva Svetog Marka. Grupne bogomolje se ode kod križa ne održavaje, jel je i crkva blizo, al svit donese cviće, pomoli se i ode dalje. Mi familijarno na svaki veći svetac iznesemo cviće i zapalimo sviću pod križom – objasnio nam je Marinko Dulić.

U kući, na zidu ove zanimljive i mlade familije je porodično stablo Dulićevi, al o tom ćemo vam pisat u slidećem broju.

M. H.

PODRŠKA BUNJEVAČKOJ MATICI U SLOVAČKOJ

Ivan Sedlak, Dušan Nikolić i Ivan Bašić Palković

Na proslavu 145 godina Matice slovenske u Slovačkoj koja je od 1. do 3. avgusta obilužena u mistu Martin, bila je pozvana i **Bunjevačka matica**, zajedno sa Maticom srpskom i Maticom slovačkom u Vojvodini. Bila je to velika proslava na koju su pozvana sva udruženja Slovaka, sve matične organizacije u dijaspori.

U delegaciji su bili **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice i **Ivan Bašić Palković**, potpridsidnik Bunjevačke matice.

Lanjske godine smo na kongresu imali veliki proboj, di smo objasnili šta smo i koji su naši problemi, koji su naši zadatci i šta nam je cilj.

Ove godine mogli smo se pofalit s završenom adaptacijom prostorija Matice, s dvi izdate knjige, s bibliotekom koju završavamo, s redovnim izlaženjom „Riči", ko i sotim da je bunjevački govor i nigovanje nacionalne kulture uveden u osnovne škule. Impresionirala nas činjenica da je Matica slovačka stara 145 godina, a Slovačka ko država 15 godina. Matica slovačka je izuzetno značajna u njevom društvu. Tako je na ovoj proslavi bio prisutan pridsidnik Slovačke, pridsidnik Vlade, dva podpridsidnika i članovi Vlade. Sva pitanja koja se tiču kulture, identiteta i obrazovanja u Slovačkoj ne rišavaju se bez učešća Matice. Iskustva u njevom radu nama su uzor za dalji rad.

Kako je Ivan Sedlak kazo, pridstavnici Bunjevačke matice su u Slovačkoj zdravo dobro primljeni. Poslidnjeg dana na užni su bili s pridsidnikom Matice slovačke, gospodinom Markušom.

Ivan Sedlak pozdravlja skup

Tom prilikom je kazo kako smo mi u Vojvodini najbliži onoj ideji zbog čega su matice osnivane – okupljanje stvaraoca, učestvovanje u stvaranju nacionalni kulturni vridnosti i njevom očuvanju – kazo je Ivan Sedlak za „Bunjevačke novine".

B. E.

DUŽIJANCA, NAŠA JEL NJEVA

Povodom održane Dužijance u Somboru i Subotici pridsidnik Bunjevačke stranke Vojvodine mr Branko Franciković za „Bunjevačke novine" kazo je: **Dužijanca je izvorna žetelačka svečanost bunjevačkog naroda, al sad ne ulazim u ostale odrednice, ko što je poriklo našeg naroda jel mista na kojem oni danas žive. Subotica i njezina okolina nosi sa sobom sve atribute koji obilužavaju ovaj praznik. Svojatanje Dužijance je proisteklo iz isti oni elemenata koji utiču na svojatanje i drugi aspekata bunjevačke kulture. Bunjevačka stranka Vojvodine ima stav da je to pitanje praktično u poslidnji petnajstak godina nametnuto dnevno političkim zbivanjima koja su iskrivila kulturnu sliku Subotice.**

Dosadašnji jezik na kojim se održavala Dužijanca imo je za poslidicu da je svit na nju nerado dolazio. Zato je ovaj put Dužijanca vođena na bunjevačkom jeziku. Bunjevačka stranka Vojvodine pozdravlja ovaku odluku organizacionog odbora jel su upotribom bunjevačkoj jezika na njoj jasno pokazli svima da je to bunjevački običaj i ničiji više.

Ono što nas plaši jeste da je to samo uvodni model svojatanja bunjevačkog jezika. Samo održavanje Dužijance na bunjevačkom BSV vidi ko njevu želju za privlačenjom svita, u prvom redu Bunjevaca. Mi to prihvaćamo al u duhu koji bi obezbidio ravnopravni status svi građana u Subotici. Slažemo se i s izjavom gradonačelnika da Dužijanca ne smi bit praznik koji će zavađat braću i sestre, već to mora bit zajedničko slavlje svi građana Subotice. Bili smo gosti na Dužionici u Somboru a primio nas je i njev gradonačelnik. Zdravo nas raduje da je njevo gledanje na iduću Dužionicu isto ko i u BSV, tj. u Somboru će se naredne godine ovaj praznik oraganizovat ko slavlje svi građana Sombora a posebno Bunjevaca. Ovaki stav BSV pozdravlja i očekiva od gradonačelnika Subotice nastojanje da se isti model slavlja i u našoj varoši primeni.

S.K.O.

SIĆANJE NA JEDNOG OD NAJVEĆI BUNJEVAČKI SPORTISTA

Piše: Nevenka Bašić Palković

NEBESKI JAHAČ SARIĆ

Tokom avgusta miseca 1966. godine u Subotici je umro jedan od najveći bunjevački sportista, Ivan Sarić, pionir avijacije i konstruktor, atletičar, fudbaler, biciklista i višestruki šampion

Spomenik našem velikanu Ivanu Sariću izradio je čuveni vajar Oto Logo (po ideji arhitekte Mladena Momčilovića) 1985. godine, na jednom od manji trgova Subotice blizo centra grada i uz prometnu ulicu Maksima Gorkog, da se bolje vidi „s glavnog puta". Čini se ko da je ovaj „nebeski jahač" samo na trenutak stao zagledan u budućnost, držeći u jednoj ruki kormanj od bicigle, a u drugoj propeler aviona.

Ivan Sarić se rodio u Subotici, 27. juna 1876. godine i tu je provo čitav život, osim što je u Budimpešti završio višu škulu za računovođe. Posli položenog državnog ispita, radio je ko činovnik u gradskoj upravi do penzije. Od rane mladosti bavio se sportom: prvo je bio atletičar, pa je već 1896. pobidio u sprintu na 200 m u Budimpešti. Uporedo se već bavio i biciklizmom i učestvovo je na međunarodnoj trki u Pečuju 1896. Slideće godine na prvenstvu Madžarske u Bečkereku osvojio prvo misto na 10 kilometeri. Na prvenstvu Austrije u Beču ovaj „krotitelj gvozdenog konja" oduševio je publiku pobidom na 25 kilometeri, a već 1900. godine pobeđiva čuvenog madžarskog šampiona, Ferenca Papa na 100 km. Otuda ne čudi podatak da je Sarićevo ime zabiluženo u trećem tomu Madžarskog biografskog leksikona, na str. 734, dopunski tom iz 1985. godine (doduše s pogrišnom godinom smrti – 1969). Slideći niz godina učestvovo je u priko 50 trka u okolnim zemljama i odno puno pobida. Na Prvenstvu Srbije u Beogradu, 9. jula 1900. godine osvojio je prva mista na jedan i na 25 kilometeri, pa mu je medalje uručio lično kralj Aleksandar Obrenović. Za tu priliku, Ivan Sarić, jedan od osnivača najstarijeg fudbalskog kluba „Bačka", povo je i subotičke fudbalere da Beograđanima po prvi put pokažu ovu novu igru, u crveno-bilim dresovima!

Podaci o Ivanu Sariću nalaze se i u Maloj opštoj „Prosvetinoj" enciklopediji iz 1959, ko i u 8. knjigi Vojne

Ivan Sarić

enciklopedije Jugoslavije, izdatoj u Beogradu, 1966. godine. Naš veliki bunjevački i jugoslovenski sportista umire u 90. godini života.

Sarić je bio izuzetan sportski talenat svestranog karaktera – čim bi postigo vrhunac u jednom sportu, već je prilazio na drugi i to mu je bio još veći izazov. Zato ga brojni sportski istraživači i listovi rado pominju i dive se njegovoj hrabrosti i talentu. Ritko se dešava da je kogod tako talentovan u raznim disciplinama i još da je sposoban da svoje vozilo konstruiše i sam napravi!

Posli bicigle (koju mu je otac kupio ko poklon za maturu, ne znajući šta će od tog ispast), oprobo se on i u trkama na motorbiciglama pa su se mnogi proizvođači otimali za njega da reklamira njeve fabričke „boje". Tri puta je bio državni prvak i u tom sportu. Kako mu ni to vozilo nije bilo dovoljno brzo, počo se zanimat za automobil i već je smišljo kako da ga sam konstruiše, a u sebi je ponavljo: „Pobediću nebo!" ...Letiću!...U to vrime Subotičani su se u strahu okrećali da ji ne zgazi „sumanuti vozač" i zaneseno maštalo, taj Sarić, koji je posli radnog vrimena izbegavo ljude i samo sa bavio struganjom i konstruisanjom razni vozila, a na trkama je uvik bio prvi. **Tačno prija sto godina, 1908. mladi Bunjevac je bio jedan od najbolji autotrkača u Evropi!** Kako je to moguće da nam je srića tako okrenila leđa, pa mi sad kaskamo za Evropom, a kadgod je „ona" učila od najbolji pridstavnika našeg naroda. Palićke sportske igre koje su počele da se održavaje od 26. avgusta 1880. godine poznate su već u sportskim leksikonima Jugoslavije i Madžarske kao „Palićka olimpijada", a podrobno su ji obradili autori dr Branko Mrkić, profesor Univerziteta u Novom Sadu (2000. g. u izdanju preduzeća „Palić-Ludaš") i Kalman Petković u knjigi „Stare subotičke igre" na madžarskom jeziku, 1973. g. Sve ove knjige (u originalu ili kopiji) mogu se pročitat u stručnoj biblioteki Gradskog muzeja u Subotici, a izložbu i katalog o pioniru jugoslovenskog vazduhoplovstva, Ivanu Sariću, uradila je Biserka Isaković, kustos Muzeja jugoslovenskog vazduhoplovstva iz Beograda.

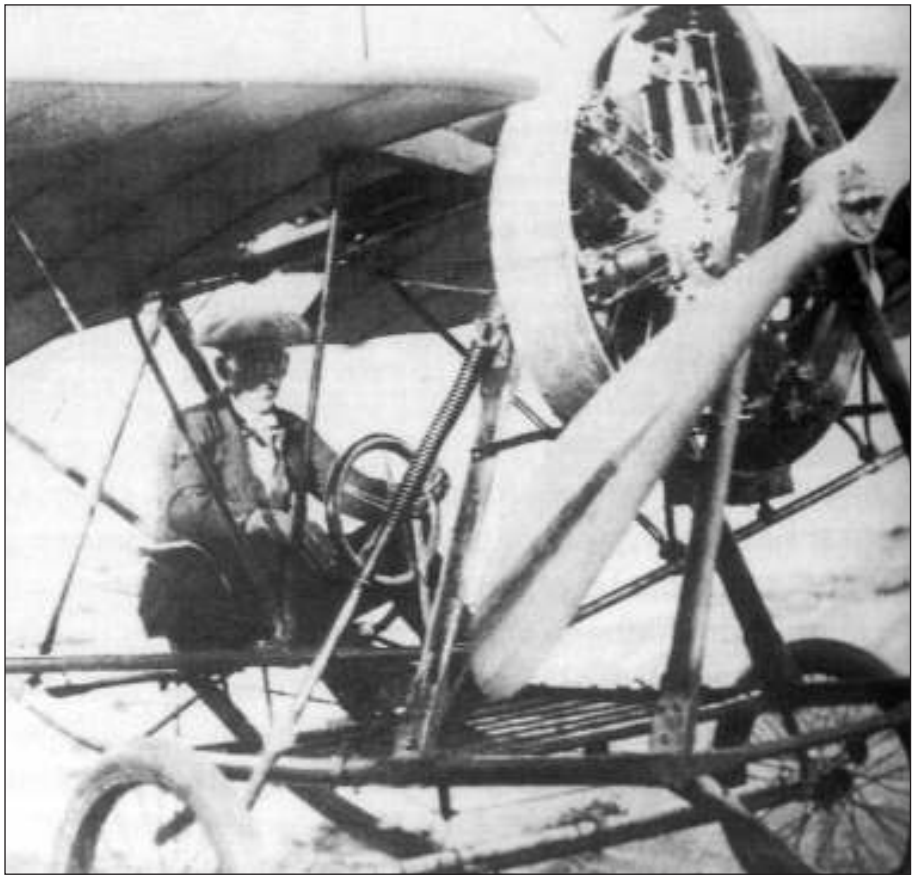
U biblioteki Gradkog muzeja u Subotici dostupna je i monografija Fudbalskog kluba „Bačka", koja je objavljena pod uredništvom Živojina Inića, 2001. g. povodom 100 godina postojanja ovog subotičkog najstarijeg fudbalskog kluba. U njoj se Ivan Sarić navodi ko jedan od osnivača „Bačke" i njezin prvotimac u jednom kraćem vrimenu, zatim ko „krotitelj gvozdeni konja" i šampion više sportski disciplina.

Već 1909. godine Sarić upire pogled u nebo i misli da čovik mož „letit

ko tica" samo ako napravi dobra „krila". Na ovu ideju je došo u Parizu kad je na izložbi prvi put vidio avion i upozno se sa svitskim pionirima avijacije L. Bleriom, Farmanom i braćom Rajt. Oma zatim konstruiso je svoj drveni avion, obložen platnom, s motorom od 28 KS i „stajnim trapom" od točkova za motorbiciglu. Prija tog projektovo je on i bicigle i automobile, a onda je i avion došo na red. Pošto ga nije mogo kupit, on ga je sam napravio i konačno uzletio! Kopija ovog njegovog monoplana kojim je poletio prema zvizdama čuva se i danas u Vazduhoplovnom muzeju u Beogradu, a mala maketa nalazi se u vitrini na stalnoj postavki Gradskog muzeja u Subotici od 1991. godine.

U feljtonu „Prva krila Subotice", koji je izlazio u nastavcima u ***Subotičkim novinama*** od avgusta do oktobra miseca 1966. godine, detaljno je ispripovidan njegov život i sportski uspisi koje je nizo sve do smrti, 23. avgusta 1966. Na feljton o bunjevačkom sportisti upozorila me je saradnica Muzeja, Ljubica Dokić–Nikolić, na čemu joj se iskreno zafaljivak jel je pripun podataka i pisan je s ljubavlju i divljenjom prema mladom Bunjevcu, koji se nije smirio sve dok nije poletio! Sličnog događaja u tadašnjoj Madžarskoj i na čitavom Balkanu prija tog nije bilo.

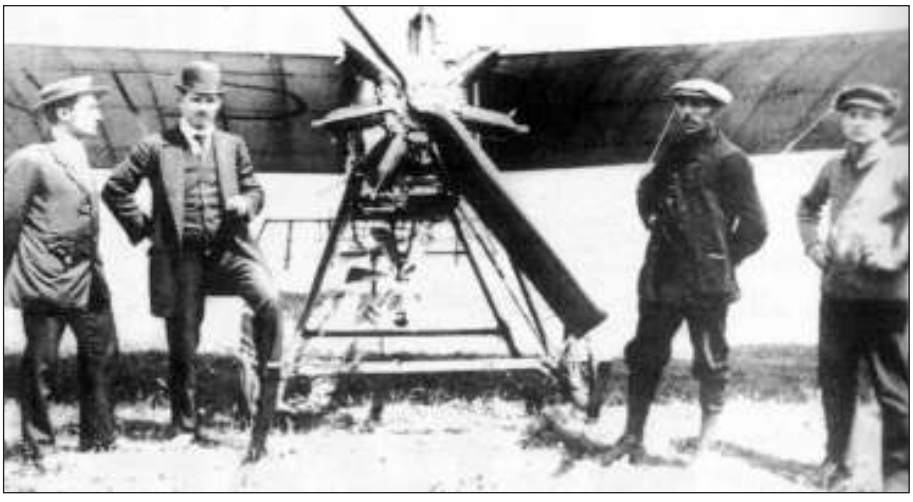
Kad je napravio svoj aeroplan, Ivan Sarić ga je više puta izvlačio iz stare šupe na trkalištu, vežbo je i učio letit, a kad je utvrdio da mu je slab motor od 28 konjski snaga, napravio je drugi od 50. Onda se njegov avion konačno odlipio od zemlje i letio je tri kilometera. Tako je konačno bio spreman za svoj prvi javni let koji je na originalnom plakatu (na madžarskom jeziku) najavljen za 16. oktobar 1910. na Gradskom stadionu. Skupilo se tog dana oko 7.000 ljudi da vidi čudo koje će njim priredit „leteći Subotičanin", čudni sanjar i ljubitelj veliki brzina koji se na taki korak odlučio vrlo brzo posli braće Rajt. Vrime mu baš nije bilo naklonjeno jer je duvo jak vitar i bilo je ladno, al on je odmanio rukom i popo se u mašinu. Kad je dao gas, monoplan je zaurlo i „poskočio", a publiki je stao dah. Sedam iljada ljudi je uzviknilo kad se avion odvojio od zemlje i poletio na „vrtoglavoj" visini od 20 metara! Sve novine iz tog vrimena donele su vist o fantastičnom podvigu.

Prvi let u Subotici uspio je 16. oktobra 1910. godine

Rat je prikinio Sarićov rad na novom avionu, al je i u ratu bio instruktor za pilote na aerodromu kod Beča i konstruktor u jednoj fabriki aviona. Dok je posmatro let izviđački balona koji su već bili zastareni, sitio se da propeler mož vuć avion vertikalno, pa je napravio model helikoptera s malim pneumatičnim motorom u obliku duple zvizde i on se zadržo u vazduhu par sekundi. Na probama je 1917. g. pokazo odlične rezultate.

Jedan od najstariji aero klubova u Jugoslaviji osnovan je 1945. u Subotici, a od 1975. ponosno nosi ime Aero klub „Ivan Sarić". Ima podmladak od 247 članova, sekciju modelara od 49 članova, raketne modelare, padobrance i pilote. Ovaj klub organizuje brojna pokrajinska i državna prvenstva u vazduhoplovstvu i njegovi članovi su često obarali državne rekorde u jedriličarstvu itd. To je zaista najlipši spomen na velikog „nebeskog letača" koji je odlazeći u legendu, 1966. g. za sobom ostavio bezbroj visoki priznanja, sportski trofeja i odlikovanja – izmed ostali zvanje počasnog člana VazSduhoplovnog i Auto-moto saveza Jugoslavije i druga.

Sarićeva letilica izazivala je puno pažnje

SIĆANJE NA KADGODAŠNJE OBIČAJE

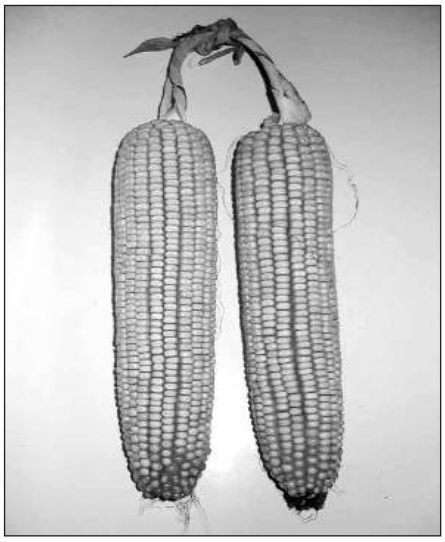
Piše: Ana Vojnić Kortmiš

STIŽE NAM JESEN

Kad se svit malo odmorio od risa, i kad je prošla Dužijanca, onda su se radili poslovi koji su se morali poradit do branja kuruza. Žene su pravile veliko spremanje. Iznesivalo se svo ruvo iz šafunera na sunce, da sunce uništi larve moljca, bakterije i gljivice, a najviše se moralo pazit na vunene stvari, suknene čaršape, ponjavice i pregače, što je bilo pripravljeno udavačama, a i sve drugo što se liti ne oblači. Zimski kaputi sa striganima, šepice, navratske marame, rojtoši, a i sva druga suknena ruva, muška odila i kojikaki cveteri. Kad se dobro prosunča, poslaže se u šafunere i dolafe, a doli se mećalo list osušenog duvana el list od ora. Opaklija, kožuvi i porpšnjaci su se morali dobro prosunčat jel to su moljci najvećma napadali, a kad se prosunčalju u nji se mećalo malo naftalina el listova duvana. Svečano perje iz čiste sobe što se skupljalo curama, iznosilo se liti sunčat da sunce uništi grinje na perju, a ono što se asniralo svaki dan sunčalo se češće. Kad se liti ovce ošišaje, onda su žene vunu prale i sušile na suncu da bidne čista za zimu kad se stane presti. To su radile žene, a muškarci su popravljali čardakove, ako su se lece digod oparale da je gotovo kad se počmu brat kuruzi. Sve staje za josag su se spremale i mazale krečom iznutra, jel josag je mogo bit napolju u korlatu i oboru. Kokošinjci su se opalili iznutra. Metne se malo suve slame, pa se zapali da uginu uši, krlje i tekuti što napadaje pilež. Posli palenja

Ručno branje kuruza

Lipi klipovi

se umaže krečom, a doli raspe sitna gar od čutaka, jel je ona kadgod bila zaštita od kokošijii vašivi i imala funkciju deratizacije. Đakovima je bio škulski raspust, pa su dica iz varoši dolazila na salaš u rod da tu provedu lito. Ujutru i pridveče su s drugom dicom čuvala josag. Guske, svinje i ovce su čuvali na strniki, a krave na strniki, širokim atarskim i ortačkim putovima i nuz gvozden put. Dicama je to bilo zabavno, jel dok čuvaje josag smišljali su kojekake sigranije i purili su kuruza. Kad dotiraje josag, ručaje, pa se na ledini u ladu sigraje i pentraje po drvima i po dudu, kojeg su brali i ili kad je sazrijo. Pravili su i priredbu.

Trndoflija

Pućiji balac

Na vrata od čardaka obise kaki čaršap i to je bila bina. Jedni deklemuju jel pivaje, a drugi posidaje na travu pa slušaje. Kad se mak obere i istrese, žene su ga prale i sušile na veliki astalima na suncu, pa kad se osuši spakuje se u čiste kese i ostavi. Luk bili i crni, kad se povadi iz zemlje, isplete se u vinac pa se obisi digod na promalju da se suši. U vrime izmed dvi Gospojine se pravila tarana i zakuvalo se malo više za čorbu. Prispilo je brašno od te godine, a i jaja je u to vrime godine bilo najviše i bila su najjeptinija. To se sve sušilo na veliki astalima digod u ladovini.

I u baščama je bilo posla. Vadili su se lukovi od tulipana, jacina, visibabe, irisa, pivčijeg oka i sve drugo što ima lukove, jel to se raskoreni pa se zgusne i sad se opet posadi po jedan luk. Od trndoflije se kupilo sime pa se posadi digod nuz ogradu, jel ona naraste dosta velika pa da ne smeta. Cvata od prolića do jeseni. Ima ji više boja, obične i duplovane. Sijala se i zimska vijola, turski klinčići, kumašica, i drugo kad se posije u ovo vrime nikne i naraste pa u proliće cvata. Ako se posije u proliće onda ne cvata prve godine, već nagodinu. Zato je bilo najbolje da se posije u ovo vrime. Sadili su i krastavce za kišeljenje, jesenske rokve i kasni kupus. Sijali su salatu i špinot, koje su ili u jesen dok ne padne mraz. Naši prici i kadgod nisu imali zamrzivače ko danas, pa su ili sveže povrće od prolića do jeseni.

IZ ŽIVOTA BUNJEVACA

O VOĆU I DUNCU

Voće je zdravo važna rana u našem životu jel ima tušta feli vitamina. Naši preci nisu ni znali za vitamine, al su znali da voće triba maloj dici za rast i jačanje, ko i svima za bolje čuvanje zdravlja.

Voća ima od kad i svita, jel se spominje u Starom zavitu u knjigi Postanka, kad su prvi ljudi Adam i Eva živili, di je bilo voća svake fele. Voća ima od prolića do kasne jeseni. Prvo sazriju majuške trišnje, koje se časkom poidu, pa se kaže ako štogod dobro prolazi da je prošlo ko rane trišnje. Posli zrijaje germeške, pa žute trišnje, pa višnje koji je bilo više feli: rane, sridnje i kasne višnje. Zatim, petrovačke i jakovačke jabuke, a posli one crvene jabuke cigančice. Rane zerdelije i one rane kašave šljive, pa kruške nacike i briske. Duda je bilo na svakom salašu što su dica zdravo volila ist. U lito kad je kanikula zrijale su jabuke funtašice, od koji je bila zdravo dobra pogača, a pod jesen crne šljive turgulje. Bilo je i sitnog voća više feli: piske, maline, ribizle, jagode i kupinjača, koja je sama rasla nuz put i u strniki, na obodu i uvratinama kuruzišta i sl. U jesen je zrijalo grožđe i tunje, a na poslitku zimske kruške i jabuke. Od tvrdog voća su bili orasi, lišnjakovi i mandule. Nije svaki salaš imo svake fele voća, pa su se komšije minjale jedni s drugima šta ko ima. Naši prici su ili većinom friško voće, a za zimu su smislili pa su liti sušili voće. Sušit se mož skoro sve voće, na suncu el u peći da ispari sva voda a voćni šećer ostane. Posli tušta godina kad su fabrike počele pravit caklo pravili su i caklene boce manje i veće. Onda su žene počele duncovat voće u tim bocama.

Dunc od višanja I

Lipe zdrave zrile višnje oprat s drškovima zajedno, da čorba iz višanja ne iskapa u vodu. Kad se operu pokidat drškove, a višnje metnit u kaku veću zdilu. Na 4 kile višanja metnit 1 kilu šećera, promišat, pa ostavit tako jedno 2 sata da višnje pušte čorbu, i šećer se raztopi. Pomećat višnje u čiste caklene boce. Kad su nalili prokuvanu vodu metnili su na primer (od oka) salicije, a kad su zabranili njezino hasniranje onda su bocu nalili prokuvanom vodom i svezli kadgod duncoškom artijom, a posli celofanom. U veću labošku su nalili vode, u nju poređali boce i još jedared prukuvali vodu u bocama, a ima ko je boce s vrućom vodom metnio u lernu i jedno vrime prukuvavo vodu u bocama.

Dunc od višanja II

Višnje oprat pa ji pomećat u čiste boce, polit ji vrilom vodom. Sad vodu izlit pa je opet ugrijat da provre. To ponovit triput. Onda u vodu metnit šećera. Na 4 kile višanja, 1 kila šećera i na vr noža salicije, pa kad provre nalit u boce, pa pokrit duncoškom artijom i povezat i poslagat jednu do druge. Dobro utrpat i tako ostavit do sutra. Triba vodit zdravo računa jel je salicija jak otrov, ako se metne priviše. U poslidnje vrime je i u patekama ne prodaju brez recepisa!

Dunc od brisaka i šljiva

Dunc od višanja

Dunc od trišanja

Trišnje oprat. Pokidat drškove pa ji naslagat u boce. Uskuvat vodu triput, pa ošećerat isto ko i višnje. Povezat odozgor, pa ji utrpat da stoje do sutra.

Dunc od zerdelija

Zdrave zerdelije oprat. Očistit njim kožicu, pa ji pripolovit. Povadit njim špice, pa ji poslagat na protak el rešeto. Odozdol zapalit komad anšloga pa ji pokrit i ostavit jedno dva sata da se anšloguju. Posli tog ji dobro oprat i pomećat u veću zdilu. Na 4 kile zerdelija, 1 kila šećera, promišat i pomećat u čiste boce. Odozgor povezat i ostavit na suncu devet dana.

Dunc od brisaka

Briske se duncuju ko i zerdelije, samo se metne malo više šećera jel su one kiselije. Metne se nikoliko očišćeni špica čerez boljeg ukusa.

Dunc od krušaka

Kruške očistit od kore, rasić, pa izvadit tvrdu sridinu sa špicama. Isić na skale pa ji anšlogovat. Dobro ji oprat pa poslagat u boce. Uskuvat 2 litre vode s 1 kilom šećera, nalit na kruške, metnit malo limuna, povezat pergamen artijom, pa ji mećat u veću labošku. Nalit vode, pa kad voda provre privuć na kraj šporeja i tako ji ostavit do ujtru.

Dunc od šljiva

Zrile malo čvršće šljive oprat pa ji metnit u jednu labošku. Na 4 kile šljiva, 2 litre vode i 1/2 kile šećera nalit na šljive pa metnit na šporej. Kad provru mećat ji u vruće boce i povezat odozgor, pa ji upakovat i pokrit da stoje do sutra.

Dunc od jabuka

Jabuke se duncuju ko i kruške. Očiste, anšloguju, operu i poslažu u boce, pa se s šećerom prokuvadu ko i kruške.

Dunc od tunja

Tunje očistit od kore i sridine. Isić na manje skale i anšlogovat. Dobro oprat pa ji prokuvat. Tako što na 4 kile tunja iđe 2 litre vode i 1-2 kile šećera, pa kad provre pomećat u vruće boce, povezat i dobro ispokrivat. Voće se anšlogovalo da sačuva boju, miris i ukus, a čuvalo ga i od plišnja i kvarenja.

Pekmez

Voće kad zdravo sazrije kuva se domaći pekmez koji se mož kuvat od svakog voća.

Pekmez od crni šljiva

Zrile crne šljive se operu, iskalaje i samelju kroz mašinu, pa se metnu kuvat. Nise mećalo šećera jel su to bile slatke šljive. Kuvalo se dosta dugo, a tribalo je stalno mišat da ne zagori.

Pekmez od višanja

Zrile višnje se operu, iskalaje, pa kuvaje i pomalo dodaje šećera po želji. Pekmez se kuva od svačeg(a), od zerdelija, krušaka, jabuka, tunja, pa i od žuti bundeva. Ovo voće se moralo prokuvat u vodi pa ispasirat, pa onda kuvat i ošećerat. Skuvan pekmez se drži u zemljani ćupicama odozgor povezan s krpom. Sad se pekmeza manje kuva jel ima da se kupi kojikaki džemova, marmelada, kompota, suvi šljiva i drugo. Voće koje se nije potrošilo za dunc ni pekmez, to se pokupilo u burad za cefru, pa se pekla domaća rakija.

Ana Vojnić Kortmiš

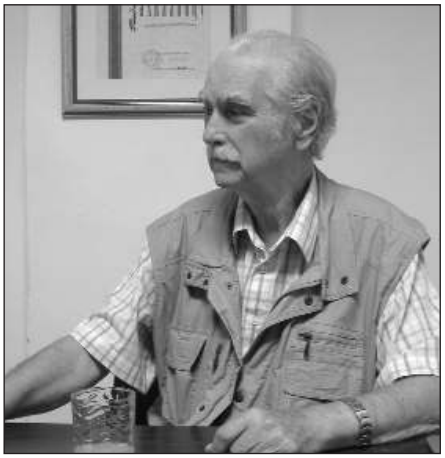
IVAN PANGARIĆ, PISNIK KOJI JE PIVO O LJUBAVI I ŽIVIO ZA NJU

ISPOVIST JEDNOG SRCA

Na žalost ovaj intervju Ivan Pangarić neće vidit. Samo par dana pošto je dao ovaj intervju za „Bunjevačke novine" naš Ivan je očo s ovog svita. S ovim tekstom opraščamo se od ovog velikog pisnika i umitnika

Ljubav je najveća vridnost u životu svakog čovika. Njezina snaga je neopisiva, a postojanje nedokučivo. Dočarat jedno tako osićanje ričima, mogu samo oni koji imadu veliki talenat za pisanje i znadu iskreno volit. Ivan Pangarić iz Sombora je jedan od nji. On je pisnik ljubavi.

– Moja prva pisma datira još iz daleke 1947. godine, kada sam dobio zadatak da napišem štogod za škulske Zidne novine. Bila je to pisma „Jesen" i s obzirom na to da je izazvala veliku pažnju nastavnika, ona mi je dala motivaciju da pišem dalje. Bila je na niki način moja ulaznica u svit poezije – započinje svoju priču Ivan i dodaje: **– U učiteljskoj škuli sam nastavio pisat. U to vrime sam posto sekretar literarne družine „Đorđe Natošević", ko i član Mladi književnika Sombora. Rado se sićam svoji kolega koji su kasnije mahom postali afirmisani književnici: Laza Lazić, Čanji Pavel, Brana Kupusinac… Tad su, inicirane vitrovima mladosti, nastale moje prve ljubavne pisme**."

Ivan Pangarić

Po zanimanju pedagog, radni vik je proveo najpre ko zaposlenik, a zatim i direktor Doma učenika sridnji škula u Somboru, al nadahnuće za pisanje ga nije napuštalo, pratilo ga je kroz cili život.

– Nakon završetka škulovanja, iz egzistencijalni razloga sam radio, što nije umanjilo moju želju da i dalje pišem za svoju dušu. Motivacija za pisanje poezije je bila velika, a elan prisutan. Pisanjom sam ulipšavao svoj način života i iskazivo ljubav prema suprotnom polu i univerzalnoj ženskoj lipoti – kaže Ivan.

Tek 1988. godine je sazrila situacija da se objavi Ivanova prva knjiga poezije pod nazivom „Trenuci intime". Njezin recinzent je bio pokojni profesor Aleksandar Vladisavljević, koji je napiso: **Ivan nije ni staromodan, ni savremen u poeziji. On je originalan i zagrcnut od ljubavi.** Onaj ko je pročito njegove pisme, zaista je kroz nji mogo upoznat trenutke njegove intime, njegovo srce i dušu, njegovo biće.

– Moja prva zbirka pisama je u krugu pisaca imala jakog odjeka i ubrzo se našla u mnogim škulskim bibliotekama širom Vojvodine, što me je podstaklo da i dalje pišem o svojoj bezgraničnoj ljubavi prema životu i osobi kojoj su pretežno posvećene moje pisme. Ta osoba je bila moj životni drug – moja supruga – pripovida Ivan i nastavlja: – **Kad je 2007. godine izašla moja druga knjiga, koja nosi naslov *Kad bi moje ruke,* pridstavljala je jedan životni moto, kako doživljavat ljubav, kako virovat u nju i kako učit druge da vole tu stranu života. Knjiga je posvećena mojoj suprugi Olgi, svima onima koji znadu volit i svima koji će volit i posli nas.**

Zbirku pisama „Kad bi moje ruke" čitalačka publika je primila sa velikom pažnjom. Njezinu vridnost je potvrdio i njezin recinzent David Kecman – **… pojedine pesme imaju antologijsku vrednost u ravni sa ostvarenjima poeta – večnika. Pesme iz ove knjige su čista spovest Ivanovog srca. Kroz njih on saopštava o ljubavi i prenosi impulse svoje duše.**

Ovi dana iz štampe izaće i treća knjiga ljubavni pisama Ivana S. Pangarića pod nazivom **„Spomenici ljubavi"**, s kojom će bit zaokružena triologija njegove poezije. Knjiga triba da pridstavlja poetsko zaokruženje i vrhunac stilski izražajni mogućnosti ovog pisnika. Krcata trenucima koji život znače i željom pisnika da ljubav trijumfuje u životu, ta knjiga pridstavlja krunu Pangarićove poezije.

– Zdravo sam srićan što ću izdat ovu zbirku pisama, koja se sastoji iz tri dila i predstavlja svojevrstan poziv ljudima da vole, jel život bez ljubavi je manje vridan. Ovom prilikom bi tio još jedared da se zafalim profesorici Mariji Bojanin i U. G. „Bunjevačko kolo", koji su pomogli štampanje knjige i da poručim svima da se triba volit, jel ljubav je ta koja nas čini srićnima u sazvižđu vrimena koje ostaje za nama – završava svoju priču ovaj pisnik ljubavi.

Nažalost, Ivan nije dočekao da njegova najnovija knjiga izađe iz štampe. Ubrzo posli ovog razgovora, tačnije 17. jula ove godine, Ivan S. Pangarić je umro u 77-oj godini života. Ostavio je za sobom veliku prazninu u srcima svi oni koji su ga poznavali. Ovaj svit je ostao uskraćen za jednog izuzetnog čovika, al njegova poruka ljubavi i poziv ljudima da vole je ostala, kako bi nas podsitila na prave životne vridnosti, koji je u ovo današnje vrime malo.

T. B.

Lipo je bit Bunjevac

Lipo je danas bit Bunjevac,
To ime živi već vikovima...
Živiće i dalje u ovoj lipoj zemlji
Nek svi čuju da nas još ima!

Lipo je danas bit Bunjevac
Uz našu viru, govor i običaje,
Uz naše pisme i lipotu Dužijance,
Dična prela i sve što život daje...

Lipo je danas bit Bunjevac
Sačuvan od svi istorijski vitrova,
Od tuđi nameta i ljigavih tutora...
Domovina naša bila je i ostaje zemlja ova!

Lipo je danas bit Bunjevac,
Imati barjak, grb i himnu – to vrlo znaminje...
Prici nam nisu bili kupljene monete,
Ponosna čela srcom su drobili kamenje...

Lipo je danas bit Bunjevac,
Izdanak svog naroda, a ne zalutala ovca...
Svoje ime čuvamo ko svetinju kruva,
Ne hajemo za tuđi poziv i istrošena zvonca...

Lipo je danas bit Bunjevac,
Tom imenu pokolenja srcom, dušom nek se dive...
Zato triba na sve strane naša pisma de se čuje:
„Nek se znade da Bunjevci u svojoj zemlji žive!"

BUNJEVCI OBILUŽILI NACIONALNI PRAZNIK DAN DUŽIJANCE

FALA ZA KRUV I ŽITO

Saša Vučinić – gradonačelnik

Svečanom akademijom u petak, 15. avgusta, u Velikoj vićnici u Gradskoj kući, obilužen je nacionalni praznik Bunjevaca, Dan Dužijance, koji se održava na Veliku gospojinu. Svečanost je počela ulaskom bandaša i bandašice **Sanje Drljače i Branka Zvekića** (članovi BKC Subotica), koji su, kako običaj nalaže, pridali krunu i vinac ispleten od klasja žita, ko i kruv izrađen od novog žita **Nikoli Babiću**, pridsidniku Bunjevačkog nacionalnog savita. Posli tog on je u pozdravnom govoru podsitio da Bunjevci Dužijancu slave od 1911. godine, kad je ona bila porodični praznik, a danas je slave ko javnu manifestaciju.

– Proslava žetveni svečanosti naš je dug prema pricima i način da sačuvamo svoju samobitnost koja nam je priznata, i sad, ko i ostale nacionalne manjine u Srbiji, ostvarujemo svoje pravo na nigovanje kulture, običaja i svog bunjevačkog jezika koji je ušo u škulske programe ko fakultativni predmet – kazo je Babić.

Gradonačelnik Subotice, **Saša Vučinić**, kome su Bunjevci zamirili na ričima da je Dužijanca, održana prija ove, manifestacija hrvatski Bunjevaca, obratio se prisutnima da u Subotici niko nikom ne smi osporavat pravo na nacionalno opridjeljenje i da će se on lično zalagat za poštivanje ovog prava, a kritike od strane Bunjevačkog nacionalnog savita je svatio ko nesporazum

Pridstavnici OEPS-a, Kristina Devis i Adi Sinani s Nikolom Babićem i Nevenkom Bašić Palković

med prijateljima. Ove riči su kazane iz srca, a tom svidoči i podatak da je gospodin Saša Vučinić dolazio na bunjevačke manifestacije kad tušta drugi gradski funkcionera to nije tilo. On je prvi gradonačelnik koji je prisustvovo Danu Dužijance kod Bunjevaca. Što našem narodu jako puno znači – jel ono što je nama važno i drago, poštiva, izmed ostali, i prvi čovik varoši.

Med gostima i zvanicama koji su ispunili Veliku vićnicu do zadnjeg mista bio je i potpridsidnik Izvršnog veća Vojvodine **Dušan Jakovljev**, koji je istako da je nacionalni praznik jedne zajednice u Vojvodini praznik cile Vojvodine. On je obećo da će do iduće Dužijance biti oformljen i Zavod za kulturu Bunjevaca, što je bilo pozdravljeno velikim aplauzom.

Na svečanosti su bili prisutni još i **Dragan Srećkov**, pomoćnik Pokrajinskog sekretara za kulturu, **Dušanka Manić**, savitnik Pokrajinskog sekretara za upravu, propise i nacionalne manjine sa saradnicima, akademik **prof. dr Zoran Kovačević** – Srpska akademija nauke i umetnosti, Novi Sad, **Kristina Devis** i **Adi Sinani** – pridstavnici Misije OEBS-a, **Jovan Pejin** – Arhiv Srbije, **dr Drago Njegovan** – Muzej Vojvodine. **Dr Mladena Prelić** iz Etnološkog instituta Srbije divanila je o dužijanci iz etnološkog aspekta te šta ona danas znači za bunjevačku nacionalnu manjinu.

Nakon svečane akademije u holu isprid Vićnice bila je postvaljena izložba pekarski proizvoda od novog brašna, što je bio poklon pekare „Micko" za dicu u „Kolivki". Tu je prirađen i koktel za slavljenike Dužijance.

B. E.

Banadaš i bandašica unose nov kruv i krunu od žita

Dr Mladena Prelić

ODRŽAN FESTIVAL FOLKLORA „DUNAVSKI TALASI" U SMEDEREVU

USPIŠNO GOSTOVANJE

Lipo pridstavili bunjevačke igre i nošnje

Povodom međunarodnog dana rike Dunav, udruženje podunavski radio stanica „Dunavski talasi" i opština Smederevo, 18. jula organizovali su treći Festival podunavskog folklora. Parola druženja bila je „SAČUVAJMO DUNAV"

Cilj ove manifestacije je bio afirmisanje tradicije kulturnog stvaralaštva svi nacionalni zajednica. Na saboru folkloraca svojim igrama pridstavili su se Rusini, Srbi, Slovaci, Rumuni, Bunjevci, Vlasi i Ukrajinci. U divanu sa Gradimirom Stevanovićom saznali smo kako je organizacija ovakog okupljanja bila dosta teška. **Najleše i najlakše je saradivati sa društvima (kudovima). Cilj nam je**, kazo je gospodin Gradimir, **upoznavanje različitosti koja nas spaja, pri čemu je festival okrenut mladima.** Pridsidnik SO Smederevo, Predrag Umičević, na otvaranju festivala kazo je, izmed ostalog, da bi naši potomci tribali sačuvat ono što mi danas nigujemo. KUD „Aleksandrovo" iz Subotice pridstavilo se bunjevačkim igrama. **Učestvovalo je šesnajst igrača. To je bio naš prvi nastup na tom festivalu**, kazo je Bartul Vojnić Hajduk, pridsidnik KUD „Aleksandrovo". **Utisci mi baš i nisu posebni. Posli koncerta smo se svi oma razišli, umisto da smo mi rukovodioci malo razminili iskustva, a mladi da su se družili. Festival je tribo bit održan na prostoru uređenom za priredbe, na čuvenoj smederevskoj tvrđavi, al zbog kiše održan je u prilipom Domu kulture. Smederevo ima oko 70.000 stanovnika, pa je u odnosu na to bilo zdravo malo svita na koncertu.** S folklorcima u Smederevo je išla g-đa. Đurđica Skenderović, pridsidnik Izvršnog odbora Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine.

M. H.

Najava novi nastupa KUD-a „Aleksandovo"

6. IX (subata) promocija bunjevačke odiće, obuće i pokrivala za glavu za dicu, žene i muškarce u „Nepkeru" u 19 sati.

19. IX (petak) KUD-u „Aleksandrovo" u goste dolazi KUD „Krajina" iz Bihaća. Tog dana će se održat zajednički koncert u MZ „Aleksandrovo".

20. IX (subata) priredиće se kraći koncert na Paliću u okviru berbanske zabave.

21. IX (nedilja) u 11 sati na Velikoj terasi na Paliću nastupiće KUD „Aleksandrovo".

Majstori za igranje

BUNJEVAČKE INSTITUCIJE REDOM DOBIJAJE SVOJ KROV NAD GLAVOM

BKC IZ BAJMOKA U NOVIM PROSTORIJAMA

Svečeno i veselo je bilo u Bunjevačkom kulturnom centru 26. jula, jel su u Hali sportova na spratu, dobili svoju prostoriju za rad. Prostorije je dala Mesna zajednica Bajmok, a u opremanju je pomogo Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine.

Plavu pantljiku prisiko je Maglai Jene, pridsidnik Gradske skupštine Subotica i tako simbolično otvorio kancelariju. U goste na otvaranje došli su: Nikola Babić, pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine i Nikola Vizin, tehnički sekretar Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, pridstavnici UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora, Josip Bošnjak i Dragan Kubatov, Mojzeš Antal iz MZ Bajmok, pridsidnica Kola srpski sestara iz Subotice Miroslava Đoković, Kristina i Ivan Bakić iz KUD „Bunjevačka grana" Čonoplja, Dubravko Godar, pridsidnik BKC Tavankut, Goran Vujević podpridsidnik BKC Tavankut i Apolon Savanov, sekretar BKC Tavankut.

Nikola Babić se prvi obratio prisutnima i kazo: **– Mi koji smo Bajmočani a očli smo iz svojeg mista, drago nam je zdravo što imamo misto di uvik možmo svratit. Ko u svakoj domaćinskoj kući moćemo bit dočekani, imaćemo se s kime izdivanit i informisat se o svemu što je važno za Bunjevce u Bajmaku.**

Svečani divan je nastavio Jene Maglai,

Složno naprid: Nikola Babić, Branko Pokornić i Jene Maglai

takođe Bajmačanin, i pofalio je rad Branka Pokornića.

– Ovo je početak rada, koji treba da zaživi kako bi se sačuvala zajednica Bunjevaca. Obećavam u ime Gradske skupštine dobru saradnju, jer jednom dobrom radu treba uvek pomoć.

Branko Pokornić se zafalio na saradnji i na pomoći. Nove prostorije već rade punom parom, jel je upravo otaleg krenila priprema za treći Festival bunjevački nacionalni ila.

– Dobili smo ovu prostoriju na pet godina bresplatno na hasniranje, kazo je Branko za „Bunjevačke novine": **– Posli ćemo vidit kako ćemo dalje. Radno vrime za početak biće utorkom i četvrtkom prija podne, a petkom poslipodne. U našu kancelariju bi se tribali prijavit roditelji čija će dica učit bunjevački u škuli. Puno tog ćemo sad radit, u planu nam je što prija osnovat sekcije i to: dramsku, muzičku – tamburaše, sekciju ručnog rada. Ovo je lako sprovest u dilo jel imamo oko 60 aktivni članova, a svako od nji ima svoj zadatak koji savisno obavlja –** kazo je Branko Pokornić, pridsidnik BKC-a Bajmok.

Da su Bajmočani dobri domaćini pokazali su još jedared i opravili ovom prilikom i zakusku, nuz koju se nastavio divan posli svečenog dila otvaranja prostorija.

M. H.

HUMANITARNA AKCIJA NACIONALNOG SAVITA BUNJEVAČKE NACIONALNE MANJINE

NIKO NIJE ZABORAVLJEN

U petak, 15. avgusta, nikoliko sati prije početka Svečane akademije povodom proslave „Dana Dužijance", pridsidnik Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, g. Nikola Babić, šef kancelarije g. Nikola Vizin i pridsidnik odbora za informisanje, g. Stevan Nemet, positili su dom za dicu brez roditeljskog staranja „Kolevka", ko i Gerontološki centar u Subotici. Da bi ovaj, za nas Bunjevce velik praznik podilili s našim najmlađim i najstarijim sugrađanima. Tom prigodom Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine odlučio je na dan Dužijance sprovede humanitarnu akciju. U saradnji s pekarom „Micko", ove dvi ustanove darivane su raznim pecivima i kolačima pravljenim brašnom od novog žita. Iako je osmij na dičijim licima kazivo više od riči, ovaj lip gest Nacionalnog savita je isprid „Kolevke" pozdravila vodeća medicinska sestra, gospođa Suzana Kujundžić, dok

Nikola Babić i Suzana Kujundžić

je povodom Sunčane jeseni života iprid Gerontološkog centra, zafalnicu za doprinos u razvoju i afirmaciji ove ustanove pridsidniku Nacionalnog praznika g. Nikoli Babiću, uručila gospođa Slavica Kujundžić.

N. Dž.

BUNJEVAČKA DUŽIONICA U SOMBORU

Udruženje građana „Bunjevačko kolo" iz Sombora je 2. i 3. avgusta organizovalo osmu po redu bunjevačku Dužionicu od svog reosnivanja i na taj način svečano obilužilo završetak svi žetveni radova

U vruće subotnje veče, 2.avgusta, u bašči restorana „Fijaker stari", održana je tribina pod nazivom „Žetveni običaji u Bunjevaca". Marija Bojanin, profesorica istorije, divanila je o tom kako su somborski Bunjevci kadgod obavljali teške žetvene radove. Jel imat dobru žetvu značilo je imat kruva na astalu tokom cile godine za cilu familiju. Zatim je pripuštila rič Franji Parčetiću, uglednom i vridnom domaćinu, ocu čestite familije iz Gradine, koji je ispripovido kako se žetva danas obavlja i kako je nuz pomoć kombajna poso pojednostavljen i olakšan.

Aleksandra Medurić-Kalčan, podpridsidnica „Bunjevačkog kola", koja je vodila cio program, pridstavila je prisutnima ovogodišnjeg bandaša i bandašicu. Ta čast ove godine pripala je stasitom momku Branislavu Vitmanu iz Sombora i lipoj Marijani Mačković iz Lemeša. Posli tog je otvorena izložba kruva i peciva, zatim slika i predmeta od slame i šlingeraja.

Za ovo veče, žene iz „Bunjevačkog kola" i GKUD „Ravangrad" su se potrudile i ispekle pogače, fanaka, kruvove i raznorazne špecije od brašna. Svi su se kasnije mogli počastit s ovim tradicionalnim bunjevačkim ilima i ositit ukus ko što su njeve majke kadgod pripravljale.

Dok su se, 3.avgusta, zraci jutarnjeg sunca s mukom probijali kroz gusto granje u parku Heroja, isprid restorana „Fijaker stari" sve je vrvilo od svita. Fijakeristi su polagano pristizali, a topot konjski kopita je odjekivo. Di god da si se okrenio, vidile su se prilipe bunjevačke nošnje, istimareni i uparađeni konji, izglancani i iskićeni fijakeri. Nakon što su se svi učesnici žetelačke svečanosti, gosti i zvanice okupili, šef parade, Dragan Kubatov, dao je znak za kretanje u crkvu. Fijakeri su brzo oformili špalir a učesnici zauzeli misto na njima. Protutnjile su konjske zaprege somborskim ulicama i izazvale veliku pažnju brojni posmatrača.

U crkvi Prisvetog Trojstva održana je misa zafalnica. Velečasni Josip Pekanović, dekan somborski, je blagoslovio krunu od žita i kruv ispečen od novog brašna u znak zafalanosti Bogu za ovogodišnji rod nuz molbu za dobar rod žita i slideće godine.

Nakon mise, učesnici Dužionice su se uputili u zgradu Županije, kako bi posvećeni kruv tradicionalno pridali gradonačelniku. Usput su se zaustavili na Trgu Svetog Trojstva kako bi u „srcu Sombora" odigrali nikoliko bunjevački igara. Novoizabrani gradonačelnik grada Sombora Dušan Jović dočeko je svoje goste ko pravi domaćin. U sali Skupštine opštine Sombor gospođa Aleksandra Medurić-Kalčan je održala govor o tradiciji Dužionice, koji je završila s ričima:

– Ovaj kruv od mladog žita, kojeg smo doneli sa sobom, posvećen je na današnjoj misi. Najlepši među nama, bandaš i bandašica, predaće ga Vama, uz pregršt naših želja da sve naredne žetve budu bogate, i da glad i nemaština nikada ne zalutaju u ovaj grad.

Bandaš i bandašica su svečano uručili blagoslovljeni kruv gradonačelniku. Na izlasku iz Županije, odigrano je Veliko Bandašicino kolo.

Opet su se učesnici i gosti ovogodišnje bunjevačke Dužionice skupili u restoranu „Fijaker stari", kako bi nuz tamburaše, igru, pismu i svečanu užnu nastavili svoje veselje. Bilo je tu pored risara, baće, nane, bandaša, bandašice, članova „Bunjevačkog kola" i „Ravangrada" i gostivi iz: Subotice, Male Bosne, Bajmoka, Lemeša, Srema, Banata, Madžarske. Prisustvovali su ovom bunjevačkom veselju održanom „u slavu žita, za čast kruvu" i pridstavnici opštinske vlasti: gradonačelnik Dušan Jović s ženom, pridsidnik Skupštine opštine Nemanja Delić, na-

STARI MATERIJAL NOV KROJ

Ljiljana Šokčić, penzionerka iz Sombora, na Dužijanci 2008. bila je lipo i neobično obučena. Imala je na sebi ruvo od bilog šlinga al neobičnog kroja. Bio je to spoj modernog ruva od starog materijala.

Na pitanje odkud ideja za tako ruvo, nasmijala se i kazla:

– Te ćoše su od čaršapa. Mislila sam bolje da ji ja obučem, neg da se uflekaju od ila na kakom astalu. Od 1980. godine imam ovo ruvo, al ga oblačim u specijalnim prilikama ko što je ova naša Dužioinca. Spretna šnajderka ovog ruva bila je Bogišić Ilonka.

čelnik odiljenja društveni dilatnosti Milena Rackov Kovačić, a bili su tu i gosti iz Madžarske kasine, ko i renomirani somborski slikar Sava Stojkov s ženom. **T. B.**

„ZAJEDNIŠTVO" POD CRKVENIM KROVOM

Za razliku od lanjske godine kad se u crkvi za Dužionicu ponosno viorio bunjevački barjak ovaj put bilo je skroz drugčije. Prvi put od kad su Bunjevci priznati ko manjina Bunjevci i Hrvati bili su zajedno na jednoj manifestaciji - uslov za to je bio ne isticanje nacionalni obilužja – barjaka najprija. U ckrvi – tamo di su svi jednaki – održana je svečena misa za Bunjevce i Hrvate. Prvo je ušla povorka UG „Bunjevačkog kola" a posli nje HKUD „Vladimir Nazor", i sidenje u crkvi bilo je podiljeno na livu – bunjevačku i desnu – hrvatsku stranu. Za vrime mise i pružanja ruke pomirenja ni jedna nije povezala ove dvi strane. Jedna misa, dva para bandaša i bandašica, dvi krune i dva kruva – jedni do drugi al još uvik zdravo daleko od zajedništva.

Velečasni Pekanović divanio je o važnosti rane i kruva lipim i odabranim ričima al o ovim podilama ni rič nije kazo.

Tu prid Bogom di bi svi tribali bit jednaki Bunjevcima je još jedared pokazano čak i čija je Blažena Divica Marija, jel dok se misa završavala, a po redu sad izlazila hrvatska strana hor je nuz pratnju orgulja iz sveg glasa zapivo „Rajska Djevo, kraljice svih Hrvata" iako to nije originalan tekst pisme. Teško je opisat kako se čeljad s bunjevačke strane osićala u tom trenutku, al moždar bi rič postiđeno bila najbliža tom.

I ono što pripada svim krišćanima, Bunjevcima je uzeto – pa kako nam se to onda zajedništvo nudi i šta možmo dalje očekivat?!

O ovoj zajedničkoj misi hrvatski mediji zdušno ćute, iako se zdravo zalažu za demokratiju i otvorenost u njima. O održavanju zajedničke mise za Dužionicu u Somboru raspravljo je i Bunjevački nacionalni savit, posli čega se na njoj, slučajno el ne, nije pojavio ni jedan njegov član, ako se izuzme Đuro Bošnjak, koji je Somborac.

Ove događaje Josip Bošnjak pridsidnik UG „Bunjevačko kolo" iz Sombora komentariše vako:

Zajednička misa?

O ovom smo mi u Somboru divanili još prija četri godine, al je do konačnog dogovora i realizacije došlo tek sad. U sve ovo mi smo ušli s slidećim stavom: Možmo s hrvatskom stranom divanit o svemu al kad krene divan da i mi budemo Hrvati – Bunjevci na tu temu dijaloga nema! Nije slučajno što se ovaka zajednička misa prvi put održala u Somboru, jel su ode odnosi med Bunjevcima i bunjevačkim Hrvatima znatno drugčiji neg što je to u Subotici a i politička klima je drugčija.

Jestel znali program svečene mise unaprid i jel tribala ić ova pisma za kraj i s vakim tekstom?

O programu mise je čak potpisan protokol, al je jeto izminjen dio teksta.

Kako ste se osićali dok je ona pivana?

Vrlo neprijatno i iznenađeno.

Kako ćete povodom tog incidenta reagovat?

UO „Bunjevačkog kola" dono je odluku da će napisat protesno pismo Vlč. Josipu Pekanoviću.

S obzirom da je već prvi put bio vaki incident plašitel se naredne Dužionice koja će u Somboru najvirovatnije opet bit proslavljena zajedno?

Mislimo da ovaki prupusta više neće bit. Al sam i stava da Bunjevci i bunjevački Hrvati moraje bit bliži jedni drugima neg drugi narodi koji nas okruživaje, jel smo mi jedan narod – Bunjevci.

Hrvati Bunjevce ne priznaju ko posebnu nacionalnu manjinu. Oćetel insistirat na tom priznanju s njeve strane prija održavanja naredne Dužionice?

Nemadu oni šta nas priznavat! Mi smo priznati u državi u kojoj živimo. Iđemo za tim da nam se jezik standardizuje, dakle napridujemo sve više. Hrvatska strana to mož el ne sagledat realno – al to su činjenice. Uostalom kroz istoriju nas Bunjevce nema ko nije probo asimilovat – a vidite da u tom nisu uspili, pa neće ni nadalje.

S. K. O.

BUNJEVCI U MADŽARSKOJ OBILUŽILI BUNJEVAČKI NACIONALNI PRAZNIK

DUŽIJANCA U KAĆMARU

Običaje u slavu žita još i dan danas poštivaje Bunjevci koji su ostali živit u Madžarskoj. Iako su odvajkada slavili Dužijancu, organizovani u Bunjevačkom kulturnom udruženju „NEVEN" u Kaćmaru, već šesnajsti put zaredom svečanom manifestacijom obilužavaju ovaj bunjevački praznik. Poštiva se red i običaj, a na proslavu su pozvani svi žitelji: Kaćmara, Bikića, Kunbaje, Gare i drugi mista di žive Bunjevci.

Svečana povorka

Ko i svake godine svečanom povorkom, čeljad obučena u najlipču bunjevačku nošnju nosili su krunu od žita i kruv ispečen od novog brašna. Zastali su isprid spomen ploče postavljene u srid sela bunjevačkom prosvititelju Miji Mandiću koji je rođen u Kaćmaru. Ove godine vinac su položili Joso Mandić i Katica Vidaković, domaćica dužijance koja je ode izmolila „Oče naš". Povorkom je kruna i kruv donešen kod Gradske kuće di je prid žiteljima Kaćmara i svim gostima, kruv posvetio velečasni crkve Svetog trojstva u Kaćmaru, a kantor je na bunjevačkom jeziku otpivo crkvenu svečanu pismu i zajedno u glas svi prisutni pridvodio molitvu „Oče naš", posli čega je kruv pridat gradonačelniku – polgarmešteru Pal Endreu koji je nuz zafalu otvorio Dužijancu.

Polaganje vinca na spomenik Miji Mandiću

Dio uzvanica na Dužiijanci u Kaćmaru

Svečana priredba je otpočela bunjevačkim igrama koje su odigrali članovi Bunjevačkog kulturnog centra iz Subotice koji su redovni gosti na Dužijanci u Kaćmaru. Priredbu su svojim tačkama nastavili škularci iz Kaćmarske i Kunbajske osnovne škule koji su isto odigrali bunjevačke igre, a odigrali su i nemačke igre, jel u Kaćmaru pored Madžara i Bunjevaca žive Nemci i Srbi. Hor penzionera iz Kunbaje je madžarskim pismama pridstavio Madžare, pa je tako prikazano zajedništvo življenja čeljadi razni nacionalnosti u Kaćmaru. Na kraju priredbe folklorni ansambl Bunjevačkog kulturnog centra iz Subotice je srpskim igrama završio priredbu.

Srića, radost, Bunjevaca, najstariji žitelja Kaćmara na Dužijanci vidila se po suznim očima i osmijom na licima. Igrali su svi, ko je koliko mogo, i pokazli kako nisu zaboravili bunjevačke igre, al njim starost ne da pokazat sve ono šta su kadgod mogli i znali.

Posli svega svi su bili pozvani na seoski bal povodom proslave Dužijance u salu velikog restorana „Cuki", di je nuz pismu i igru, druženje nastavljeno do rani jutarnji sati.

S. N.

KUD „BUNJEVKA” OSVOJILA PUNO NAGRADA NA MIRK-U

Jedno od nagrađeni dila: kruna od slame

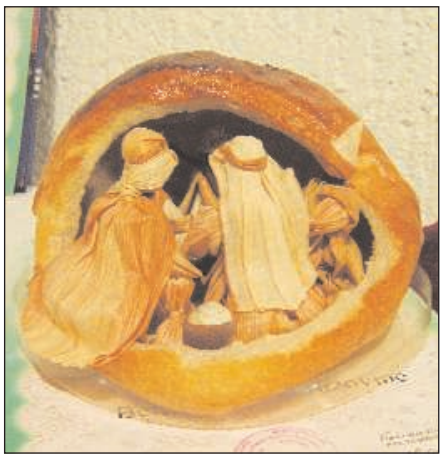
Slavica Zvekanov, Ilonka Milunović. Side: Ružica Puzić, Branko Pejić Gavran, Terezija Tikvicki, Ivan Kuntić. Čuče: Mirjana Baka, Marija Sarić i Marija Bošnjak

RUKE „BUNJEVKE” OPET NAGRAĐENE

U selu Mužlja u Banatu, jula miseca održan je 38. MIRK – Međunarodna izložba radova i kolekcionara. Široka je lepeza radova i rukotvorina koje stvaraje članovi KUD-a „Bunjevka”. Na MIRK-u je učestvovalo 89 udruženja i klubova. KUD „Bunjevka” se plasirala na visoko sedmo misto. Nji trinajst pridstavilo se sa slidećim radovima u raznim tehnikama: ljuskura, slama, šareni vez, bili vez, kolekcija starog bilog šlinga, božićnjak, bili šling, zlatovez, oslikana jaja, kolekcija molitvenika, molitvenika na ikavici, svete sličice, citati iz Biblije u slamopisu i kruna od slame, pravljenju bunjevački papuča.

Za lipe radove zaslužene diplome

– Dobijeno je 23 diplome a od tog 4 velemajstorske. Jedna je pripala Stipanu Budimčeviću za krunu od slame, Ilonki Milunović za Bunjevku od ljuskure, Mariji Sarić za jaja u slami i Ružici Puzić za šareni vez pokrstice. Ovo takmičenje je zanimljivo jel se na njem može steć i diploma velemajstora ako se tri put uzastopno dobije diploma za prvo misto. No, ni to nije sve, postoji i nagrada koja je rangirana iznad prvog mista a naziva se nivo. Osvojili su 17 prvi mista i jedan nivo za citate slamopisom povodom godine Biblije. Njega je zaslužila Slavica Zvekanov.

Remek dilo od kruva i ljuskure

Pozvani u Peštu

Nad radovima je budno dežurala Terezija Tikvicki, koja je bila promoterka od 12. do 20. jula. Pripovida nam Tereza kako joj je jedan čovik na gajdama zasviro i bunjevačko kolo, pa se baš razgalila. Slavica Zvekanov kaže da su pozvani u Peštu oni čiji su radovi osvojili prva mista, zatim oni koji su osvojili nivo, i dobitnici velemajstorske diplome. Inače, ta izložba vojvođanski motiva, već se dugo godina organizuje u Madžarskoj, u Pešti. KUD „Bunjevki” je ovo bio osmi nastup na MIRK-u. Za kraj Terezija Tikvicki je dodala: **Žiri je bio strog i realan**.

M. H.

NAŠI STARI ADETI: ŽITNA JAMA

ČUVANJE ŽITA

Danas se zrna žitarica na duže vrime čuvaje u više feli silosa. Čini se da je današnjeg čovika na pravljenje silosa potako naš daleki predak koji je skonto da za duže vrime cigurno i najjeptinije zrna žita sačuvat u žitnoj jami. Po tom je žitna jama pridnjak kojekaki silosa

Žitne jame se spominju i u pismenima. Znamo da su ji hasnirali u žitnicama Mezopotamije i oko nje i posli i u drugima žitnicama. Još nas je tušta koji su ji kadgod i vidili i o njima pripovidaju. Posli II svitskog rata zemljodilci su ji polagano počeli zavaljivat, da bi ji oko sridine i druge polovice prošlog vika zavalili. Mi smo našu na salašu zavalili početkom četrdeseti godina XX vika.

Žitne jame u našem ataru

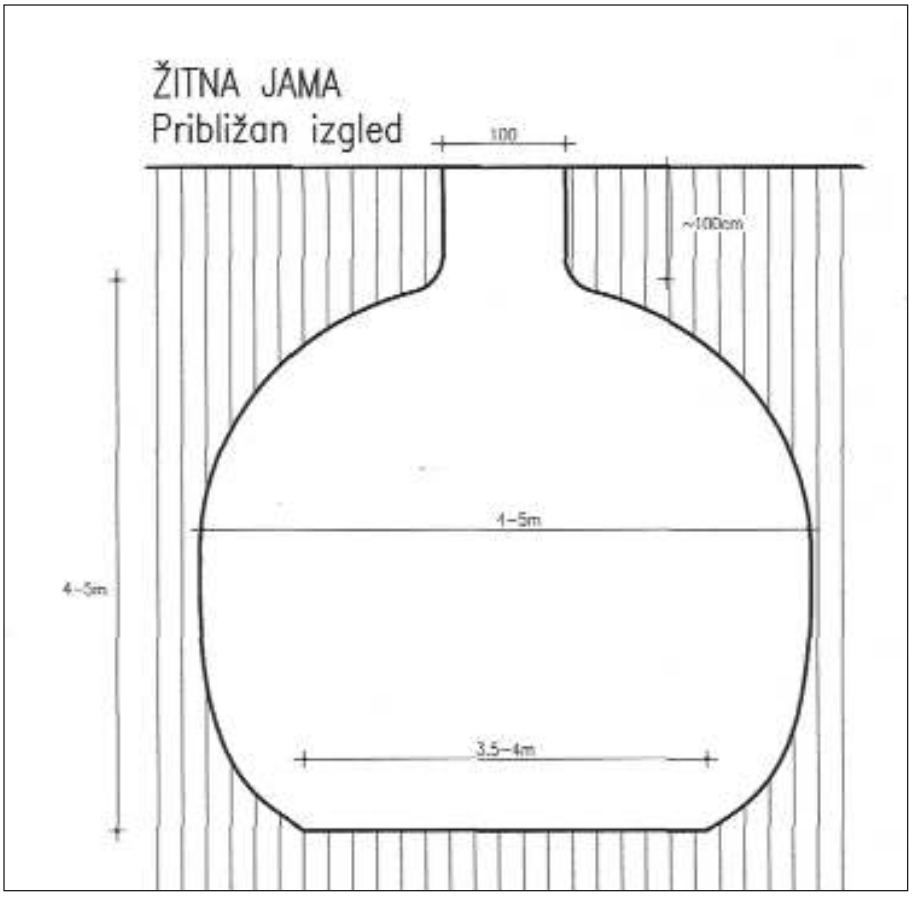
Za početak velikog zaokreta u zemljodilstvu našeg atara triba uzet 11. decembar 1869. kad je prvi ajzliban iz Segedina priko Horgoša dotutnjo u varošku genciju i očo do Sombora. To je bio početak povezivanja naše varoši u mrižu gvozdeni putova kad je počela bit najvažnija raskrsnica gvozdeni putova Bačke.

Gvozdeni putovi su ratare potakli da siju više žita, jel su suvišno odaleg s malim troškom ajzlibanom mogli odnet u krajove di su ga više trošili neg koliko njim je rodilo. Zato 1869. godinu mož uzet za početak bogaćenja zemljodilaca najviše Bunjevaca, a sotim i napridak naše varoši koja se ohasnila velikim dilom od njeve porcije. Onda je tušta zemljodilaca živilo u zemunicama, a kad su se malo otukli počeli su nabijat salašić pa i salaš.

Dok su sijali žito na manjim njivama, rodilo njim je za sime i kruv, a za mali rod bio njim je dosta i ambar, najčešći od vrbinog pletera i umazan blatom. Kad su počeli prioravat atove i sijat žito na većim njivama svog ga nisu mogli istresat na slabe tavane, pa su za čuvanje većeg roda žita počeli kopat žitne jame.

Kopanje žitne jame

Misto za žitnu jamu su izabrali na gredi avlije i da bude čeljadima prid očima. Jamu su iskopali okruglo, ako je veća onda na bešung, a vrimenom velike i nalik na krušku. Jame su iskopali duboke najmanje na oko dva metera, a veće i do pet meteri, a u dnolu su bile promira oko podrug do četripet meteri. Kod veći jama otvor za jamu je bio osamdesetak centi, baš toliki da se u nju čovik mož spuštit. Otvor jame je bio iste širine i oko jedan meter u dubinu. Da se zemlja ne bi odronjavala i padala na žito vr jame su obziđali s nikoliko redi cigalja.

Shematski prikaz žitne jame

Iskopanu jamu su danima opaljivali jakom vatrom, ložili su: slamu, dračove grane, osušene listove i trunje od osmucane trske i sl. Vatra je gorila dok se zemlja nije ocigljala, a na zidove navaćala čađa. Jama je iznutra postala suva, a čađa je sagom odbijala ulaz živim stvorovima, zato se u nju nisu uvlačile kojekake bube i mišovi. Žitom napunjenu jamu su odozgor pokrili tanjim dračovim krugljačama, na nju razvukli trsku, pokrili je kuružnom, na nju nabacali zemlju da ne prokisne i ovlaži žito.

Žitne jame su bile velike naspram potriba, al barem da u nju stane desetak meteri žita, a vrimenom su velike iskopali čak i za dva-tri vagona žita. Majstori za kopanje jama bili su bunardžije, a kome je bio skup njev rad, jamu je iskopo sam, zato je i bilo svakaki žitni jama. Žitne jame su kopali još i sridinom prve polovine XX vika, u godinama kad njim je rodilo toliko žita da ji nisu mogli smistit na tavan el u magazin. I u avlijama naselja su kopali žitne jame lancoši i zemljodilci s manje zemlje, koji su njive radili od kuće. Često su žitne jame iskopali na sokaku i isprid kuće. Žito je u takoj jami

bilo na cigurnom, jel jamu vide kroz pendžer ukućani i komšije, a i vaške će ostit i javit ako se kogod mota isprid kuće.

Da je žitni jama bilo u tušta avlija po naseljima, potvrđiva uputa koju je dao 11. jula 1820. kraljevski komesar Ferenc Skulteti, Komisiji za uređenje grada, di je u tački 6 odredio: *Bunari i jame za smištaj žitarica moraju bit udaljeni najmanje 2 fata* (1 fat = 1,8965 m.) *od komšinskog placa* itd. Ovo rad tog da ne ugroze temelj komšinske zgrade, jel su žitne jame pod zemljom dobrim šire od ulaznog otvora.

Zašto su kadgod mogli nasut žito u jame

Dok žitni kombaji nisu zašli u žitišta, (u našem ataru 1956. g.), zemljodilci su žito počeli kosit dobrim prija Petrova, jel su kazali da *do Petrova mora past makar jedna pripelica* (dio njive koja se kosi). Onda pokošena zrna su bila s vlagom dvadeset postotaka, snopove su sadili u krstine, iz nji u kamare i dobrim posli ovrli. Za to vrime zrno je polagano dozrijavalo u vlaću na stabaljiki, bilo je veće hektolitarske težine, a vlaga mu je svedena na oko 13%. Suva zrna su sasuli u osušene žitne jame.

Otkrivene žitne jame

Dvi zdravo dobro sačuvane žitne jame su otkrivene nuz fodbalsko sigralište u Tavankutu, kad su bagerom točkašom, teškim četri i po tone, ravnali zemlju. Kad je bagerista odgrnio osamdesetak centi piska, naišo je na dvi omanje i duboke jame. Uvirio sam se da su to žitne jame, jel smo nalik njoj imali i na našem salašu. Te su jame približno jednako velike, obzidanog otvora širokog osamdesetak centi, spušta se na niže jedan meter, otkaleg se širi na bešung, nalik na krušku, duboku oko četri metera, a u dnolu isto toliko široka. Sašo sam u nji i vidio da su iznutra opaljene, još i danas je dobro očuvana čađa na zidovima, iako ji je za više od po vika vlaga vlažila. U nji je moglo stat oko dva i po vagona (25.000 kg) žita.

Jame su iskopane na gredi naspram doljače višoj oko tri metera, jedna od druge su na oko pet meteri, blizo kadgodašnje volarice i dobro se vide iz čeljadskog salaša, na kadgodašnjem gazdaluku Grge Skenderović – Neke. Po svidočenju Antuna, Grginog brata od strica (rođ. 1916. godine), iz pripovidanja zna da su ove jame iskopane na kraju XIX vika, u vrime gazdovanja Kaze (Kazimira) Skenderovića – Neke (rođ. 1835. godine) posli kog su ji hasnirali Pere, pa Nestika i naposlitku spominut Grgo. Jame su zapuštane posli konfiskovanja gazdaluka, a pisak vijavac ji je zavijo i sačuvo da danas.

Spuštanje u žitnu jamu

Nije čudo da se jame nisu odronile kod ravnanja iako je priko nji više puta prišo bager. Ovo zato jel su iskopane na bešung i da su njim zidovi ocigljani. Triba se divit čoviku koje je iskopo ove jame, jel su iskopane u taki krug ko da ga kopač-bunardžija cirklom mirio.

Vađenje žita iz jame

Kad su se nakanili ispraznit žitnu jamu iznad otvora su namistili bunardžijsku makaru el hajto na koraćama. Ako su mirili žito onda su na dva kraja lanca, namotana na valjak hajtova, svezali po jednu viku za mirenje, el dva kabla ako ga nisu oma tili izmirit. Čovik se spuštio u jamu i nagrnio žita u sud. Hajto su okrećala dva čovika, da se jednom hajto slučajno ne izmakne i da vika el kabo sa žitom u jami ne padne na čovika doli. Izvučeno žito su sasusli u veći plitak kovčeg iz kojeg su žito nagrćali u džak.

Kad su žito izgrabili, s dnola su zrna izmišana s natrunjenom zemljom i čađom smeli i obaško istresli i na ručnoj vijarici očistili od trunja i zemlje. Na kraju su omeli jamu tako da u njoj nije ostalo ni jedno zrno. Jamu su jopet ovlaš pokrili da je vitar ne natruni i da taka bude spremna za slideće opaljivanje vatrom.

Ako je žitna jama dobro provitrena prija neg su u nju sasuli žito, onda ono nije u se upilo sagu pojamine. Rad tog su žitne jame opaljivali u kanikuli i na velikoj vrućini ostavili da se izvitri.

Sačuvane i nigovane žitne jame hasnirali su ako je tribalo i godinama.

Sakrivanje rane u žitnu jamu

U I svitskom ratu kako je rat odmico vojski je tribalo sve više rane. Ondašnja vlast se dositila da za vojsku ranu mogu rekvirirat od paora. To su radili tolaši (žandari) s naoružanim vojnicima i sa salaša odnosili dio rane: žito, mast, slaninu, šunke, gra, taranu, kačice s podlivenim sirom i sl. Znali su i da je po di ko slaninu, kačicu sa sirom i drugu ranu ukljuko u kamaru slame el je zadio med snopove kuružne u badnju, pa su i taka mista pritraživali dugačkim šipkama. Kako su sve češće išli rekvrirat, paori su se dositili da će ranu sakrit u časkom iskopanu žitnu jamu, a da je ne nađu na nju su sadili jedan jel više badanjova kuružne. Da se mišovi i kojekake bube ne uvuku u jamu pod badnjom odozgor su zaklopac pokrili s dvadesetek centi sitne ječmene plive s dugačkim osima kroz koju miš ne mož proć rad ositne tanke kože. (To sam čuo od roditelja).

Toliko da se zna: i posli II svitskog rata u vrime zloglasne obaveze bilo je salašara koju su sakrivali ranu u jamu pod badnjom, ranjenika zaklali u podrumu i sl., da se rane ne dočepaje „aktivisti" koji su od zemljoldilaca otimali ranu.

Tekst Alojzija Stantića
priuzet iz „Subotičkih novina"

U NAŠEM ATARU IMA SVAKAKI BEĆARA, AL NE TUŠTA KO ŠTO JE OVAJ

DVI-TRI RIČI O PERI

Zdravo volim ić u goste, al još više sidit pod logošom di vise veliki i slatki, krupni grozdovi. Baš tako je kod Pere i Marge Šarčević u Gatu. Ono po čemu je njev logoš poseban je što iz jednog čokota raste dvi fele grožđa – crno kardinal i bilo kraljica vinograda. Pere je ponosan na to svoje grožđe, jel takog od dvi fele iz jednog čokota ritko mož digod vidit. I dok se častimo kuvanim kuruzima i grožđom, Pere pripovida za „Bunjevačke novine" o svojem životu.

Pere Šarčević ponosno pokaziva dresiranu krmaču

Tavankut – moje rodno selo

Rođen sam, kaže Pere, **prija 77 godina u Donjem Tavankutu. Nije bilo atrese ni sokaka, nego samo kućni broj 331. U Ljutovo sam išo u novu škulu prva četri razreda i to za vrime Kraljevine Jugoslavije, a do osmog razreda već za vrime Madžara.** Dalje Pere pripovida da su imali komšiju Ivšu Peić Tukuljca, koji nije imo svoje dice, pa je pokupio svu komšijsku dicu i vodio ji u lov. **Sićam se bodljikave trave koja se zvala babin zub. Lipo nam je bilo s Ivšom u ritu. Uveče su nas već počeli grist komarci, a on se šali pa neće da nas vodi kući, a mi mali pa ne smimo sami kroz velike kuruze. Na kraju nas je ipak odvo kući.** Pripovida Pere i o lovu kad je išo s baćom. **Bio sam**, kaže, **hajčar. Ulovio je baćo sedam zecova, jednog sam uvatio i ja, pa sam taj put osam zecova nosio.**

Vaćanje vištica na tavankutskoj raskrsnici

U momčenje sam išo u Omladinski dom u Ljutovu, pa se onda noćom vraćamo priko Male Bosne, priko njiva. E, tu di je raskrsnica malog tavankutskog puta, divanio nam Pajo Roga, ima vištica. On je u to vri-

Pere iz mladi dana

me već bio stariji momak, a u mojem društvu smo svi bili oko 17 godina. Mladi pa zeleni i radoznali, pa smo tili vidit jel ima vištica. Tako smo se jedne večeri vraćali istim putom natrag, a za nama je išo Pajo. Kad najedared mi iđemo a za nama se čuje kako štogod zvoncka. Što je to za nama više lupalo mi smo brže trčali, jel smo se poplašili. Ni palo nam na pamet nije da je Pajo na uzicu svezo laboškicu, pa kako je vuko po prašini ona je tandrkala. Tako smo bižali sve smo nadigli prašinu. Ni to Paji nije bilo dosta, neg je na sav glas za nama viko: „Bižte iđu vištice"! Trčali smo koliko nas noge nose, al jedan je od drugova počo zaostajat, i tako je zapo za Pajinu uzicu. Tek smo onda primetili Pajinu uncutariju.

Ko je šta bio, to će i bit!

Vojsku sam služio u Puli. Posli vojske sam se zaposlio u SET-u (Subotički električni tramvaj) i radio na razmim radnim mistima: kondukter, vozač tramvaja, dispečer, otpravnik i kontrolor – prisića se Pere.

A kad sam posto varoščanin i ja se udesio, pa obuko bilu košulju i svezo pošu na velik čvor. Tako opravljen očo sam i kod baće Marka, jel me zvao kopat kuruze. Kako sam došo na vrata i kad me tako udešenog vidio oma me stao ružit. Pa mi kazo: „Ko je šta bio, to će i bit"!

Pere kaže, sića se ovi baćini riči i dan danas. **Jeto, bio sam ko dite paor i sad sam ponovo to, jel obrađujem bašču –** s osmihom veli Pere.

Žena Marga

Zdravo sam u mladosti volio društvo, pogotovo žensko – kazo nam je naš domaćin. U Zanatskoj komori upozno je Margu s kojom je u braku 50 godina. Imaje dvoje dice, Jelenu i Ivana. Sad su obadvoje penzioneri.

Snaš Marga ima 70 godina. Ni se tila slikovat, al mi je kazla da je odradila radni vik u bolnici u vešeraju, i da živi u skladnom braku s Perom. **On je uvik spreman na šalu**, al kaže, **ako smo se posvađali to smo međusobno sami rišili. Jedini porok kojeg ima Pere je petkom i nediljom odlazak na stočnu pecu. Onda mu ništa ne mož zapovidit. U drugim prilikama i on sam za se kaže da je „Tibika" – ti bi mogo ovo, ti bi mogo ono.**

Ker Firganc i dresirana krmača

Pere je u ditinjstvu imo kera kojeg je zvao Firganc, od onda do sad svaki ker mu se tako zove. Po avliji se šeta i velika krmača. Ima oko 300 kila i sve što joj se kaže razumi. Pozvo je Pere na sunce da ji slikam i ona je lipo prošetala, na komandu legne, podigne nogu. **M. H.**

UNAPRIĐENA NASTAVA

Ime Ruže Josić više je poznato našim malim čitaocima „Tandrčka" jel se njezine zanimljive rubrike nalaze na njegovim stranama iz broja u broj. Ova darovita učiteljica opet je štogod interesantno uradila za učenike bunjevačkog govora, al će njezin rad moć vidit i asnirat škule i učitelji iz cile Srbije. Centralna komisija Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja u saradnji s Mikrosoftom povodom projekta „Kreativne škole 2007/08" je izmed ostali odabrala i rad pod nazivom „Bunjevačka muška i ženska nošnja" u okviru predmeta „Bunjevački govor sa elementima nacionalne kulture" uvrstila u Bazu znanja. Uspih je samim tim veći što iz subotičke opštine nema ni jednog drugog rada objavljenog u ovoj bazi.

Radovi koji odabere komisija formiraje „Bazu znanja" koja je kasnije dostupna svima. Radovi moraje sadržat novinu u procesu nastave i učenja, moraje bit primenjivi u nastavi i pedagoškoj praksi, povezivat sadržaj bar dva predmeta koji se izučavaje u toku škulovanja, takođe moraje omogućit i aktivno učešće učenika u procesu nastave i učenja. Rad veličine 2MB je tribalo tehnički pridstavit u RRT obrascu prezentacije, kako bi se mogo priuzet s sajta Zavoda. Tokom škulske 2007/ 08. godine u kategoriji osnovni škula za konkurs se

Ruža Josić

prijavio 321 timova iz 170 škula. Radove su morali radit timovi od tri osobe.

Ideju sam dobila posli jednog od sastanaka Odbora za obrazovanje. Bila sam toliko poneta zadovoljstvom kad sam čula da će se uvest bunjevački govor u škule i tila sam štogod i ja doprimet tom – kaže Ruža Josić , profesor razredne nastave, zaposlena u OŠ „Sonja Marinković" u Subotici.

Imala sam sriću pa su i moje koleginice Slobodanka Jović i Branka Marki dilile moje oduševljenje i želju da štogod konkretno uradimo na planu što kvalitetnijeg programa za obrazovanje naši đakova.

Prezentacija ovi nastavni jedinica ima i dodatni novina, u odnosu na propisane. Tako se nastava izvodi nuz pomoć računara, jedna informacija prikaziva se na različite načine a poštiva se i individualnost učenika.

Za sve zainteresovane koji žele pogledat ovu prezentaciju mogu to uradit na ovoj internet atresi: www.zuov.sr.gov.yu, baza znanja www.kreativnaskola./com baza znanja 2007/2008. za OS radovi / Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture.

Učenici će moć vidit kako su se pravile bunjevačke ženske i muške narodne nošnje, od tkanja, veza do održavanja rublja. Saznaće i to da su naše nošnje oblačile i kraljica Marija i princeza Jelisaveta, a za kraj tu je i kviz znanja, koji će pokazat koliko su naučili – objasnila je Ruža Josić.

U pozadini prezentacije čuje se Bunjevačko kolo, Momačko kolo i Divojačko kolo.

Ovo je moj drugi rad objavljen u Bazi znanja, al me sad posebno raduje što je izabran baš ovaj – skromno dodaje Ruža Josić.

Virujemo da će vaki uspiha kod ove izuzetne učiteljice bit još, jel bunjevačko kulturno blago je veliko a mnogima malo poznato.

S. K. O.

MALA GOSPOJINA

To je dan kad je rođena Blažena Divica Marija, 8. septembra. Zato se i zove Mala Gospojina. Njoj se molimo i tražimo pomoć u bolesti i svim drugim nevoljama. Marija se ukazivala kojidi po cilom svitu i tako su postala Marijina svetišta, u Lurdu, Fatimi i dr. Mi smo najčešće išli u Doroslav, Tekije i na Bunarić. Mladi su subatama išli na svete mise, bilo je tušta svita. Obično su se obećali Gospi čerez zdravlja i kojikaki nevolja za se i svoju dicu. Jedni su iz daleka dolazili pišice, drugi su (postili o kruvu i vodi) sušili na tri mlade subate. Kad se misa završi molila se krunica i pivale svete pisme. Proštenje na Bunariću se održava poslidnje nedilje avgusta miseca. Na proštenje dolazi tušta svita sa svi strana, a završetak slavlja je bio na Malu Gospojinu. Križ na Bunariću je podignut 1893. godine a ko sveto misto spominje se zdravo od prija. Spominje se da se Gospa ukazala jednoj bolesnoj divojki. Pokazala joj izvor i kazala joj da se napije od te vode pa će ozdravit. Divojka je bila već na samrti pa su mislili da bunca, al je otac zato odno do rita, a divojka je oma pripoznala misto di je Gospa kazala da je izvor. Oma se napila te vode pa je ozdravila.

Prid Veliku Gospojinu umro je **Maksimilijan Kolbe –** svetac novijeg vrimena. Sveti otac papa Ivan Pavao II ga je 10. oktobra 1982. godine proglasio svetim. Rajmond Kolbe rođen je 7. I. 1894. godine. Bio je drugo dite siromašni roditelja u Poljskoj. Njemu se kad je imo devet godina ukazala Gospa i pitala ga: **Oćeš bit moj vojnik?** A on je oma kazo da oće. Gospa je držala dva vinca, bili i crveni i pitala ga koji bi volio dobit. Bili je simbol čistoće a crveni žrtve. Deranac je kazo da bi volio obadva. Gospa mu se nasmijala i nestala. Ovaj događaj je na deranca zdravo utico, pa je oma kazo roditeljima da želi bit svećenik. Studiro je filozofiju i teologiju u Rimu 1912-19. godine, bio je misionar u Japanu i Indiji 1920-36 godine. Kad je zaređen za svećenika 1918. i ušo u zajednicu konventualaca – franjevci koji nose crni habit- dobio je ime otac Maksimilijan Maria. Tako je zaslužio bili vinac. Radi zauzimanja za Židove Poljake odveden je u koncentracijski logor Ošvjenćim-Auschwitz. Tu je zatvorenike ispovido i molio se za nji. Kad je pobigo jedan zatvorenik po kazni su za odmazdu odredili da će usmrtit 10 zatvorenika. Sve se to trevilo dan prija Velike Gospojine – 14. avusta 1941. godine. Maksimilijan se dobrovoljno javio da iđe u smrt umisto jednog čovika koji je imo više dice. Kako je umro za bližnjeg zaslužio je i crveni vinac koji mu je Gospa obećala. Čovika koga je zaminio u smrti bio je prisutan kad je papa Ivan Pavao II. Kolbea proglasio svetim.

A. V. K.

TRADICIJA NARODA, ČUVENI FAMILIJA, KROZ NAUKU O GRBOVIMA (V)

HERALDIKA PLEMENA BUNJEVAČKOG

Autor: Mirko Stojnić

„Heraldika je nauka o jednoj plemenitoj tradiciji", kaže Michel Pastoureau. Definicija, moždar i nije najtačnija, al je cigurno da smo najmanje 80 godina bili lišeni saznanja o tradiciji, vridnoj poštivanja, a i ličnog ponosa što pripadamo plemenu sa „bunjevačkog trougla". Plemenu čiji su prici davali život za slobodu, za pravo na svoju vikovima staru viru i običaje, svoj jezik, cigurnost, za svoju i budućnost svoji potomaka

Babić. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 12. avgusta 1716. Franji Babiću, ženi mu Jelisaveti pl. Čakan i dici im Vuku, Antunu i Julijani. Jedan ogranak ove porodice doselio se u Bačku. U Bačkoj županiji proglašeno je plemstvo Danijela Babića 1779. po svidodžbi Šomođske županije.

Balović. Stara plemićka porodica iz Baranje. Ivanu Baloviću dala je Baranjska županija 28. aprila 1769. svidodžbu o njegovom plemstvu. Kraljevska darovnica dana je Vladislavu Baloviću 1776. godine.

Barašević. Plemićki list i grbovnica dani su u Beču 6. juna 1690. U Bačkobodroškoj županiji upisana je ova porodica 1. marta 1700. kad je povela parnicu radi svojeg plemstva. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji 1754. Josipu Baraševiću priznato je plemstvo 1776. u Miletiću, a 1798. uvršteni su u popis miletićki plemića: Marko, Janko, Mihajlo, Josip i Adam Barašević. Darovnica na imanja u Miletiću dana je 1803.

Barić. Plemićki list i grbovnica dati su 1. maja 1722. Mihajlu Bariću, porezniku u Bačkoj, ženi mu Mariji Rebeki Perntaler i dici im Josipu i Ani Katarini. Plemstvo je proglašeno 1737. u Bačkoj županiji. Ovoj porodici pripado je Albert Adam Barić (r. 1742. u Subotici), koji je 1769. bio profesor u Varaždinu, posli u Zagrebu i Đeru, a najposli profesor univerziteta u Budimu.

Bibić. Plemićki list, grbovnica i potvrda starog grba (ugarsko-erdeljski) dati su u Beču 30. oktobra 1722. Luki i Jovanu, te Antoniju, Jakovu i Franji Bibiću „plemićima iz Ilirskog kraljevstva", nastanjenim u Erdelju. Indigenat (u županiji Hunjad) dan u Beču 30. marta 1724. Luki i Jovanu, Đorđovim sinovima Antoniju, Jakovu i Franji Bibiću, te Grgurovoj ženi Margiti inače Mitrović i sinu joj Iliji. Nadimak „od Deve" dat je 28. jula 1749. godine. Grb po bosanskom grbovniku iz 1340. godine, potvrđen je i u grbovnici od 1722.

Blesić. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 23. februara 1756. braći Nikoli i Josipu Blesiću, Nikolinoj ženi Ani Rapić i sinu mu Adamu, te Josipovoj ženi Kati i dici im Matiji, Jakovu, Stipanu i Petru. Plemstvo je proglašeno 1756. u Bačkoj županiji. Porodica Blesić spomenuta je 1841. godine u popisu plemića i posidnika u Kaćmaru.

Bošnjak. Proglašeno je plemstvo Josipa Bošnjaka 1770. u Bačkobodroškoj županiji po svidodžbi Šomođske županije. U plemstvo Tamiške županije upisan 28. februara 1780. Josip Bošnjak po svidodžbi Šomođske županije od 12. maja 1779.

Brnjaković *(Bernátffy)*. Ova bosanska porodica potiče od olovski barona Grubišića. Potomak Bernarda (Brnjaka) barona Grubišića Janko Brnjaković bio je upisan 1730. godine u plemstvo Bačke županije. Franji baronu Brnjakoviću izdala je 1776. Bačka županija potvrda o plemstvu. Josip baron Brnjaković bio je 1801. godine župnik u Baji. Josip i Antun, baroni Brnjakovići, promenili su 29. aprila 1803. svoje prizime u Bernátffy. Ova porodica izumrla je 1885.

Bukvić. Plemićki list i grbovnica (ugarski) dati su u Požunu 28. oktobra 1741. Iliji Bukviću, ženi mu Mariji Franciković i sinu Luki. Plemstvo je proglašeno u Bačkoj županiji 30. aprila 1742. Ilija Bukvić postao je 1743. prvim gradskim senatorom u Subotici.

Čokić. Plemićki list i grbovnica (ugarska) dati su u Beču 1. marta 1751. Đorđu Čokiću, poručniku u Starom Bečeju, ženi mu Ruži Živanov i dici im Jovanu i Živani. Plemićki list proglašen je 1751. u Bačkoj županiji za Đorđa i sina mu Jovana. Kraljevska darovnica na posed u Starom Bečeju dana je 1758. U popisu plemića Bačke županije iz 1786. spomenuti su Nikola i Sevastijan, sinovi Jovana Čokića.

Familija Babić

Familija Balović

Familija Barašević

Familija Barić

Familija Bibić

Familija Bošnjak

Familija Bukvić

SANELA NOVIĆ KUGLAŠICA PIONIRA

POVRATAK POSLI DUŽE PAUZE

Sanela Nović jedna je od subotički kuglašica koja će cigurno ostat zapamćena po velikom uspihu. Posli pauze od nikoliko godina ponovo se vratila u kuglanu. Povodom tog podivanili smo s njom i saznali slideće:

Kad ste se počeli bavit s kuglanjom i uopšte otakleg interesovanje za to?

Mama mi je radila u kuglani u Pioniru. Ja sam isprobala dosta sportova a sa nepunih 14 godina oprobala sam se i u kuglanju. Bilo mi je interesantno, a zahvaljujući mami koja se rekreativno bavila takođe ovim sportom, ja sam počela da redovno treniram. Posle nepunih godinu dana su me regirstoravali kao kadeta, a posle nepune 2 godine treniranja usledila je i prva srebrna pojedinačna medalja.

Od onda pa naovamo kako vam je tekla karijera i kake ste rezultate postigli?

Kao juniorka, sa Vesnom Poljaković na državnom prvenstvu osvojile smo 2. mesto, a 1995. godine ušla sam u juniorsku reprezentaciju Jugoslavije. Nastupali smo u Rumuniji, ali smo ostali bez medalje. Dve godine kasnija bila sam članica reprezentacije i na Svetskom juniorskom prvenstvu u Slovačkoj u Trebišovu i tada smo postale vicešampionke sveta – drugo mesto, što je u to vreme bilo veliki uspeh.

Ko juniorka bili ste na listi najboljeg sportiste, a potom 2001. godine i proglašeni za sportistu godine. Kako je došlo do te velike titule?

Imala sam i tada jednu pauzu od 3 godine, a 2000. sam se vratila i upravo tada smo se sa Pionirom visoko plasirala. U sezoni 2000/2001. ekipno smo osvojile prvo mesto, a ja sam uspela da osvojim državno prvenstvo u Pančevu. Samim tim sam stekla pravo učešća na pojedinačnom Svetskom kupu. Otputovala sam sa seniorskom reprezentacijom i u Budimpešti 2001. osvojila prvo mesto. Godine 2004. nastupala sam za seniorsku reprezentaciju u Rumuniji (Brašov) posle koje sam ujedno i otišla na pauzu sve do nedavno, jer sam već na

Sanela Nović

poslednjem takmičenju bila tri meseca trudna.

Kako ste se odlučili vratit u kuglanu i Pionir?

Prvo sma mislila da ne mogu da postignem sve, jer imam troje dece, a zatim uskoro treba da počnem i da radim. Ali ipak sam se odlučila na ovaj potez i mislim da nisam pogrešila, jer se osećam baš ispunjenom. Nije me niko nagovarao, sve sam sumirala i odlučila da to mogu. Ono što je bitno imam podršku svog muža, porodice i prijatelja. U novembru počinjem da radim, pa će onda uslediti novi izazovi, oko reorganizacije obaveza. Potpisala sam ugovor na godinu dana, sada sam jako ispunjena i daću sve od sebe da istrajem u tome. Svesna sam da još nisam u formi, jer kasnije sam počela da treniram, za 4 godine 2 puta sam bila u kuglani. Kako se baca kugla to i te kako znam, ali pošto je sada nova kuglana i teren moraću malo da poradim na sebi i na preciznijem hitcu, a daću sve od sebe da ne razočaram svog voljenog trenera Sekereša jer od njega imam punu podršku. Ujedno on me je i nazvao i onako kroz razgovor rekao dođi sutra u 14 na trening i ponesi patike!

Kake su ambicije kluba?

One su bile prvakinje i bez mene, a sada je ekipa još pojačana. Mislim da imamo realne šanse za osvajanje prvog mesta.

Još samo jedno pitanje vezano za sport – planovi za budućnost?

Volela bih da imam i dalje punu podršku porodice, muža, majke, oca i prijatelja… ali prvenstveno da sve bude kako treba da uspem da se snađem da se uklopim sa vremenom i obavezama. O nekim posebnim rezultatima ne razmišljam, ali daću sve od sebe…

Pitanje koje su vam cigurno već tušta puti postavili, pored sporta i za vrime te pauze, učestvovali ste u jednom interesantnoj emisiji, koju gleda cila Srbija, a i šire „Menjam ženu" odkaleg ideja i rabrost za tako štogod?

To je bila ideja mog muža čisto zabave radi. Prvo nisam htela, a potom kada sam gledala emisiju, nazvala sam ih i prijavila se. Oni su došli da naprave intervju i za dve nedelje sam već zamenila porodicu. Bila sam u porodici u Vrčinu i menjala Jelenu. Bilo je interesantno iskustvo, jer sam imala mnogo manje obaveza, jer su tamo dvoje odrasle dece. Čak su me i iznenadili, pa smo posetili kuglanu. Tih pet dana, bilo mi je lepo, ali ujedno i teško bez dece, pogotovo zbog najmlađeg. Ovo je ujedno bilo i interesantno da i moja porodica vidi kolika je moja uloga u svemu, znači u samom održavanju domaćinstva i da to nije tako lako.

Za vrime ovog našeg divana bila je prisutna i Jelena. Posli emisije ostali ste u lipim i vrlo prisnim odnosima?

Da, mi smo jedni od retkih koji su ostali u kontaktu, pa čak u ovako bliskom, da se redovno posećujemo. Kada se emisija završila, znači na putu do kuće, ja sam ih nazvala i tako je to počelo.

Livia Tričko Stantić

NAČIN RAZMIŠLJANJA UTIČE NA EMOCIJE

Piše: Desa Kujundžić

KOMPLEKSI – OSEĆANJA MANJE VREDNOSTI

U psihologiji ličnosti je izuzetno važno kako čovek doživljava sebe, kako vidi svoje JA ili EGO kako se ono u savremenoj psihologiji naziva, jer je to naše JA srž i suština svake ličnosti. Svi smo mi manje ili više svesni sebe kao posebne jedinke i svoga JA, i od razvoja i jačine našeg EGA zavisi u velikoj meri naše ponašanje, samopoštovanje i lična sigurnost. Konačno, i u svakodnevnom životu se kaže za nekoga da „ima svoje ja", ili „nema svoje ja", što se najčešće poistovećuje sa snagom nečije ličnosti.

Neka osećanja manje vrednosti su prolaznog karaktera i obično se sreću kod dece i mladih (fizička nerazvijenost, gojaznost, bubuljičavo lice) što sa uzrastom i upoznavanjem novih životnih vrednosti nestaje. Međutim neki ljudi se celog života osećaju manje vrednim zbog ovog ili onog razloga što postaje crta njihove ličnosti i što im u velikoj meri smeta u životu.

Malo dete nije svesno sebe kao posebne jedinke, ono ne odvaja svoje ja od ostalog sveta, ili, kako kaže poznati američki psiholog Viljem Džems: „Jednogodišnjak je jedna velika zbrka utisaka". Tek od druge, treće godine dete postepeno postaje svesno sebe kao posebne ličnosti. Roditeljima je poznat taj period (između druge i pete godine) kao najteži u vaspitanju, jer je dete u tom periodu izuzetno tvrdoglavo i uporno u želji da sve radi po svom pokazujući tako prvi put svoje JA. Ustvari, opirući se odraslima dete sazreva i raste stičući postepeno sopstveni identitet. Inače, osećanje sopstvenog identiteta je proces koji traje i čega je čovek svestan do kraja svog života, bez obzira na telesne i psihološke promene u svom razvoju, samo kod ozbiljnijih psiholoških poremećaja čovek može da izgubi ili poremeti ovo osećanje sopstvenog identiteta.

Naše JA je vrlo osetljivo i ranjivo na poraze, razočaranja i neuspehe koji su normalni pratioci svačijeg života. Naša dostignuća su često ispod naših očekivanja i ciljeva što narušava predstavu koju imamo o sebi. Kada se to desi obično pojačavamo svoje napore ili menjamo cilj pomažući tako samom sebi. Međutim, ako se neuspesi češće ponavljaju, ili ako svoje nezadovoljstvo fokusiramo na neki deo svoje ličnosti, onda se ono postepeno fiksira kao „kompleks niže vrednosti" kako ga je poznati psiholog A. Adler daleke 1912. godine nazvao. Uzroci osećanja niže vrednosti mogu da budu vrlo različiti: fizički izgled, nedostatak obrazovanja, siromaštvo, radno mesto, osećaj krivice, nedostatak ljubavi itd. Ponekad ovo osećanje nema nikakve veze sa stvarnom situacijom nego se radi o čisto subjektivnom doživljaju. Koliko samo ima ljudi koji zbog nekog umišljenog nedostatka, niskog ili visokog rasta, gojaznosti, tankih ili krivih nogu, osećanja krivice, nedostatka ljubavi itd. pate i godinama sebi zagorčavaju život. I ukoliko se naše misli i osećanja češće koncentrišu oko jednog stvarnog ili umišljenog nedostatka ili neželjene osobine, kompleks postaje dublji.

Neka osećanja manje vrednosti su prolaznog karaktera i obično se sreću kod dece i mladih (fizička nerazvijenost, gojaznost, bubuljičavo lice) što sa uzrastom i upoznavanjem novih životnih vrednosti nestaje. Međutim neki ljudi se celog života osećaju manje vrednim zbog ovog ili onog razloga što postaje crta njihove ličnosti i što im u velikoj meri smeta u životu.

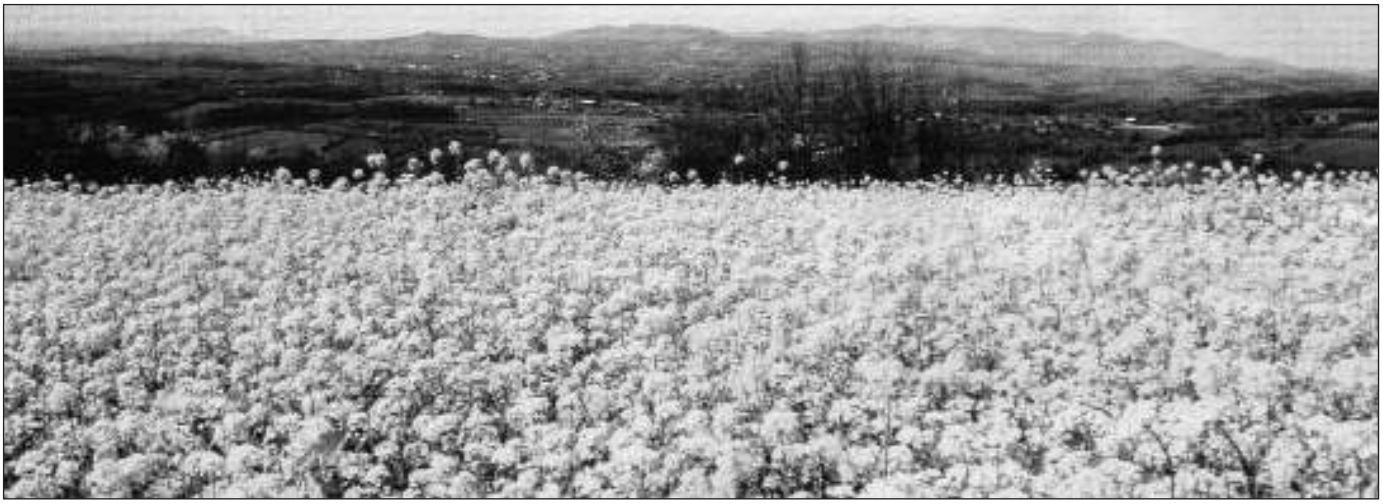
Šta uraditi u takvoj situaciji i kako pomoći samom sebi? U psihologiji se smatra da je prihvatanje sebe onakvog kakav jesi prvi korak ka realnom sagledavanju sebe te sticanju samopoštovanja i lične sigurnosti. Najzad, postoji bezbroj realnih načina da se lični nedostaci, ako oni stvarno postoje, i prevaziđu. Mladić, koji nije atletski građen može da se istakne u nekim studijama ili zanimljivom poslu; devojka koja misli da nije lepa može da neguje kod sebe ljupkost, duhovitost ili se posveti nekoj umetnosti.

Nedostaci mogu čak da deluju podsticajno. Demosten, koji je od detinjstva mucao, toliko je uporno radio na savlađivanju svog nedostatka da je uspeo ne samo da normalno govori, nego je postao i čuveni govornik.

Upornošću, radom na sebi, promenom stavova i načina mišljenja čovek može da prevaziđe i kompenzira nedostatke koji mu smetaju ili, kako je rekao Frojd: „Čovek ne treba da se upinje da iskoreni svoje komplekse, nego treba sa njima da se nagodi". Tako se život može proživeti lakše i lepše.

Piše: dr Andrija Peić Tukuljac

PERKO, ULJANA RIPICA I LUCERKA

Od ove tri biljke mož se obezbidit stočna krma tokom cile godine. Njev vegetacioni period počima krajom avgusta, početkom septembra, kad je sijanje ovi krmni kultura.

Perko

Perko je dobijen ukrštanjom uljane ripice i kineskog kupusa, a odlikuje se velikom rodnošću i hranidbenom vridnosti. U zemljištu razvija razgranat koren, a nad zemljom veliku količinu sočne i ukusne zelene mase koju stoka rado ide. Kako mu se zelena masa lako razlaže mož se koristit i za zelenišno đubrenje.

Perko se mož gajit ko glavni usiv sa sitvom u jesen i u proliće a mož i ko postrni usiv. Pri sitvi perka u različitim rokovima sitve liti u jesen i u proliće obezbiđiva se zelena stočna rana tokom cile godine. Koristi se za ishranu u obliku paše di je najbolji način korišćenja prigonskom ispašom, zatim u zeleno i silira se za izranu tokom zime. Kod ispaše pa i košenja triba vodit računa da se zelena masa ne kosi do zemlje jel se mož uništit vegetaciona kupa pa ne dolazi do regeneracije.

Ispaša pregonima na istoj parceli mož se obavit pet do šest puti. Pored tog što se mož gajit ko čist usiv gaji se i u kombinaciji s ovsom s čime se dobiva kvalitetnija stočna krma.

Odlikuje se velikom svarljivošću čak do 93%, a jedino obrano mliko ima bolju svarljivost (potiče od velikog sadržaja šećera).

Kod svi gazdinstava koja raspolažu stočnim fondom-prižívarima, zbog kvalitetne stočne rane tokom cile godine, ko i zbog plodosmine triba proizvodit perka.

Pri gajenju perka mora se primenit intenzivna agrotehnika. Duboko oranje na dubinu oko 28 cm s čim se unosi oko 400 do 500 kg NPK đubriva 15:15:15, zavisno od analize zemljišta ko i prihrana KAN-om oko 150 kg po ha obično nakon prvog otkosa.

Ukoliko se sije ko postrni usiv sitvu triba obavit nakon žetve i skupljanja slame s parcela. Ako se sije tokom jeseni u septembru, iste jeseni se mož dobit jedan otkos, a u proliće još dva. Ako je sitva u proliće, obično krajom marta se obavi.

Za sitvu se mora koristit kvalitetno sime oko 12 kg po ha. Sije se na dubinu 2 do 3 cm vrstačnim sijačicama. Prija sitve zemljište se mora dobro pripravit s rastresitim slojom 5 do 6 cm u koji se polaže sime, a nakon sitve obavezno je valjanje lakim valjcima da bi sime došlo u kontakt s zemljištom.

U toku vegetacije mož se izvršit zajedno s zaštitom đubrenje kristalnim đubrivom FitoFert Kristal 4:10:40+3Mg+ mikroelementi dva do tri kg po ha.

Kad je rič o zaštiti usiva u cilju suzbijanja korova koriste se preparati na bazi acetohlora oko 2 litre po ha, tretiranjom posli sitve a prija nicanja usiva, po potribi uskolisne korove i divlji sirak suzbit preparatom Focus Ultra.

Tokom jeseni lisnu masu oštećuju ose listarice, a tokom prolića buvači i ripicin viličnjak. Suzbijaju se s Nurellom-D ili Vanteksom 60-SC. Najveći problem pridstavlja ripicin sjajnik koji oštećiva cvatove, a za suzbijanje se koristi Talstar.

Uljana ripica

Najbolje uspiva na bogatim tipovima zemljišta černozemu i livadskoj crnici, ne podnosi monokulturu pa se na istoj parceli mož sijat tek nakon pet godina. Sije se krajom avgusta početkom septembra i obezbiđiva prvu kvalitetnu kabastu stočnu ranu u proliće. Koristi se košenjom u fazi cvatanja el se silira.

Osnovna obrada zemljišta vrši se na dubinu oko 30 cm tri el četiri nedilje prija sitve, kako bi se zemljište sleglo i obezbedio kvalitetan kontakt zemljišta i biljke. Pridsitvena priprema se obavlja sitvospremačom. Sitva se obavlja na dubinu 20 do 30 cm žitnim sijačicama, a utroši se 6 do 7 kg simena po ha oko 200 biljaka po m². Pri sitvi je bitna dovoljna količina vlage da bi se nicanje obavilo u roku od 5 do 6 dana i kasnije optimalno razvijo usiv.

Uljana ripica ima velike zahtive za lako pristupačnim ranivima, naročito u prvoj fazi razvoja, kako bi se obezbidilo dobro prizimljavanje biljaka. Količine raniva koje se dodaju tribaju bit usaglašene s analizom zemljišta. Fosfor i kalijum se unose pri osnovnoj obradi i jedna trećina azota. Oko 400 kg po ha NPK đubriva 8:16:24 i oko 100 kg uree u pridsitvenoj pripremi po ha. Tokom prolića dodaje se oko 200 kg po ha KAN-a. Tokom vegetacije koristi se zajedno s zaštitom kristalno đubrivo FitoFert Bor Super 10 dva kg po ha, kao i FitoFert Kristal 19:19:19 dva do tri kg po ha.

Za suzbijanje zemljišni štetočina i podgrizajući sovica koristi se Force 1,5 G pet do osam kg po ha u trake. Buvači, ose i ripicin viličnjak suzbijaju se preparatima na bazi fenitrotiona el hlorpirifosa, a ripicin sjajnik u fazi cvatanja Talstarom.

U pojedinim godinama mogu se javit bolesti mrka i siva pigavost lista i stabla i bila trulež. Suzbijaju se Ronilanom el Funomilom.

Uljana ripica se koristi u fazi cvatanja u zeleno el se silira. Ukoliko priostanu određene površine zbog pricvatavanja koriste se za dobijanje zrna a isto je dobro jel sadrži oko 44% ulja za ljudsku izranu i oko 23% proteina ko pogača za stočnu ranu. Uljana ripica se mož računat ko biljna kultura budućnosti jel se koristi za stočnu ranu i proizvodnju biodizela. Sl. 2.

Lucerka

Najznačajnija je krmna kultura jel sadrži od 3,5 do 5% sirovi proteina, a u listu čak do 25% čime nadmašiva sadržaj proteina u svežem mesu. U izrani domaći životinja ovi proteini spadaju med najkvalitetnije te je lucerkino brašno obavezan sastojak svi krmni smiša. Sadrži betakarotin koji ima značajnu ulogu u probavi kod životinja.

Sije se krajom avgusta početkom septembra. Zbog svog kvaliteta proširila se na cilu zemlju i značajno utiče na ukupnu stočarsku proizvodnju i brojnost stoke u zemlji. Koristi se ko zelena sveža stočna rana, ko lucerkino sino, mož se silirat, a u natrag tridesetak godina intenzivno se prirađiva u lucerkino brašno.

Najbolje uspiva na černozemu i rastresitom humusnom zemljištu sa pH vridnosti 6,5 do 7,5. Ima dubok korenov sistem koji iđe i do 5 m dubine s masom oko 8 tona po ha. Na korenu se nalaze kvrzične bakterije koje obogaćivaje zemljište azotom iz vazduha 200 do 300 kg po ha.

Pri zasnivanju lucerišta triba uzet u obzir da će se lucerka eksploatisat 4 do 5 godina, pa kod agrotehnike, sitve i đubrenja triba stvorit priduslove za uspišan razvoj usiva u navedenom razdoblju. Zemljište triba uzorat na dubinu 35 do 40 cm te usitnit sitvospremačom, drljačama i valjcima. Sije se 25 do 28 kg simena po ha na dubinu od 2 do 3 cm. U našem području najviše se uzgaja NS Banat, Medijana, NS Bačka i druge sorte.

Pri zasnivanja lucerišta potribno je izvršit analizu zemljišta i na osnovu iste odredit đubrenje, al i vodit računa o tom da u petogodišnjoj proizvodnji lucerka iznosi oko 900 kg azota, oko 240 kg fosfora, oko 510 kg kalijuma i 900 kg kalcijuma po ha. Priporučiva se zaorat oko 600 do 800 kg NPK đubriva 8:24:16, a naredne godine pri korišćenju iz pridposlidnjeg otkosa unet oko 300 kg NPK 15:15:15 po ha.

Za izranu i siliranje lucerka se koristi kad se nalazi u fazi cvatanja priko 50%.

ŠAHOVSKI MOZAIK

Pripremio: ***velemajstor Nikola Sedlak***

USPIH MLADI ČLANOVA SPARTAKA

Pored velikog broja odigrani turnira širom Evrope, izdvojio bi drugi velemajstorski turnir „Ilindan" održan u Staroj Pazovi, od 23. jula do 2. avgusta, čerez uspišnog nastupa mladi članova subotičkog Spartaka i internacionalni majstora Nikole Nestorovića i Miloša Roganovića, koji su ujedno bili i najmlađi na turniru.

U jakoj konkurenciji šest velemajstora, na turniru s četrnajst igrača, Nikola Nestorović je osvojio prvo misto s 8,5 poena iz trinajst partija, dok je još mlađi Miloš Roganović bio treći, s 8 poena iz trinajst partija, što mu je donelo i normu za internacionalnog majstora. Posebno raduje što je rezultat plod dobre i rabre sigre mladi šahista i pokaziva da je perspektiva prid njima. Za Spartak je značajno jel se ponovo pokaziva da je opridilenje kluba koji se oslanja na mlade igrače, opravdano i da će klub i u Subotici, di će se od 1. do 13. septembra održat ekipno prvenstvo Srbije, bit jedan od favorita za najviši plasman. Ako i ne ponovi rezultat s Kupa, kad je osvojio prvo misto, cigurno je da mlada ekipa Spartaka neće ni razočarat.

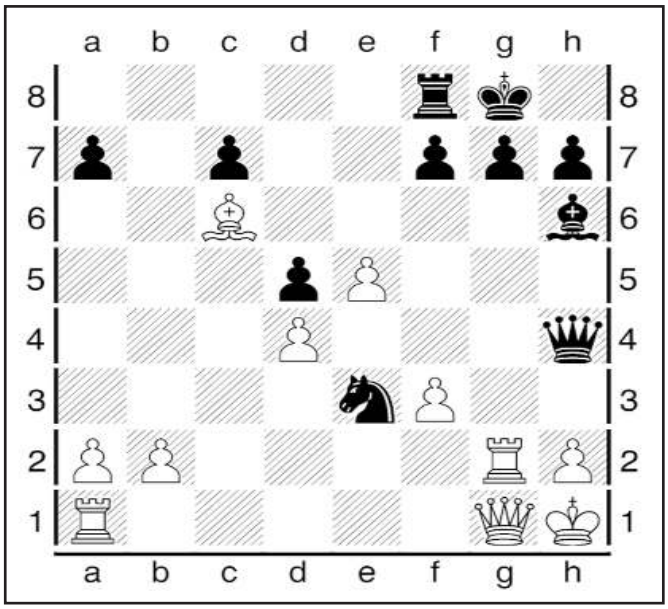
Kod izbora partije nisam imo dileme. Izabro sam njevu međusobnu partiju, koju su odigrali u beskompromisnom stilu, s obostranom željom za pobidom i ako su klupski i dobri drugovi, što divani o njevom zdravom sportskom rivalstvu.

Posli velike borbe i priokreta u ovom zanimljivom meču, na kraju je jedan moro pobedit. Uspišniji je bio mlađi Miloš Roganović.

Roganović, Miloš – Nestorović, Nikola

Stara Pazova 26. 7.2008

1.e4 e5 2.Sf3 Sc6 3.Lc4 Lc5 4.c3 Sf6 5.d4 exd4 6.e5 d5 7.Lb5 Se4 8.cxd4 Lb4+ 9.Sbd2 Igra se zdravo oštra varijanta u Italijanskoj partiji i od samog starta, vidi se velika želja obadvojice da dobiju partiju. **9…0-0 10.0-0 Lg4 11.Lxc6 Lxd2!** [U slučaju 11...bxc6 bili bi reagovo s 12.Dc2 i uspišno bi izbego vezivanje] **12.Lxb7 Lxc1 13.Lxa8 Lh6** Ovaj potez nije najbolji. Nikola Nestorović igra priambiciozno. [Nakon logičnog 13...Lxb2 14.Tb1 Sc3 15.Dd3 Sxb1 16.Txb1 Lxf3 17.Dxf3 Lxd4 18.Lxd5 Lxe5 crni bi došoo u poziciju s pišakom više koja naginje ka remiju al mu daje poziciju brez rizika di je on taj koji igra na pobidu.] **14.Lc6 Sd2 15.Kh1! Lxf3 16.gxf3 Dh4?** Crni propušta priliku napravit kompenzaciju za žrtvovanog pišaka. [Opet je najlogičniji potez bio najbolji. 16...Sxf1 17.Dxf1 Dh4 18.Td1 Lf4 19.Dg2 Tb8 S pretnjom Tb2 el Tb6 uz Tg6 ili Th6 s kompenzacijom.] **17.Tg1! Dxf2 18.Tg4!** Brani d4 pišaka a indirektno i f3 pišaka. **18…Sc4** [Gubilo bi 18...Sxf3 zbog 19.Tg2 De3 20.Tg3 i pada crni skakač.] **19.Tg2 Dh4 20.Dg1** priti Ld5 **20…Se3** Diagram # **21.Txg7+!** Bili vraća kvalitet, al pojednostavljiva poziciju i ostaje s čistim pišakom više. **21…Lxg7 22.Dxe3 Lh6 23.Dg1+ Kh8 24.Dg4 Dxg4 25.fxg4 Tb8 26.Tf1 Kg7 27.Lxd5 Td8 28.Txf7+ Kg6 29.Le6 Txd4 30.h4** Bili ima čista dva pišaka više i crni kralj stoji nepovoljno. Realizacija nije komplikovana. **30…Lf4 31.Txc7 Lxe5 32.Lf5+ Kf6 33.Txa7 h5 34.Ta6+ Ld6 35.b3 Ke5**

36.Ta4 Lb4 37.a3 hxg4 38.Txb4 Td1+ 39.Kg2 Kxf5 40.a4 Td2+ 41.Kg3 Td3+ 42.Kf2 Tf3+ 43.Kg2 Th3 44.a5 Txh4 45.a6 Th8 46.a7 Ta8 47.Tb7 Kf4 48.b4 1-0

Dragan Tovarišić: HOROSKOP za SEPTEMBAR

OVAN: Pokušaćete obavljat više stvari istovrimeno, al i priskočit u pomoć svakom za koga vam se učini da mu to triba. Čerez prioptere ćenja kojem budete izloženi ositićete umor i bit prilično razdražljivi, al će vam se raspoloženje popravit od sridine miseca. Litnje vrime je ko stvoreno za romantiku, pa ga iskoristite dok još uvik traja.

BIK: Iako pridstojeće razdoblje neće bit lišeno napetosti u domu i familiji, aktivan društveni život poboljšaće vam raspoloženje i olakšat suočavanje s problemima. Druženje s jednom osobom podstakniće vas da napravite štagod na poslu o čemu dugo maštate. Sotim će se i situacija u ljubavi razrišit.

BLIZANCI: Ositićete potribu za uvođenjom dugo željeni promina u svojim svakidašnjim poslovnim obavezama, tim prija što će vam se zbog njiovog porasta činit da saradnici zabušavaje dok se vi ubijate od posla. Ako želite uživat u ljubavi, pristanite bižat od osićanja što gajite prema voljenoj osobi.

RAK: Početak miseca povoljan je za nalaženje honorarnog posla, sklapanje saradnje s inostranstvom i putovanja. Iako vas mogu uznemirit neugodnosti na poslu, nećete gubit iz vida ciljove kojima težite. Željenu podršku najlakše ćete dobit od voljene osobe, al jedino ako budete potpuno iskreni prema njoj.

LAV: Ako već duže vrimena vodite imovinsko-pravni spor, ovog miseca vas očekivaje dobre visti. Stalne priode možte povećat zafaljujuć i vlastitim znanjima ako se na pravi način pridstavite nadređenim osobama. Prija nego šta vam otpočne uzbudljivo ljubavno razdoblje, dobro razmislite šta želite na emotivnom planu.

DIVICA: Ositićete nalet energije, okrenit novu stranicu na poslu i igrat na sve el ništa, nećete dopuštat drugima da vam nameću svoja pravila. Kad druga strana razabere da ovog puta niste spremni na kompromis prominiće ploču i radit po vašim pravilima. Slično će bit i na ljubavnom planu, posebno ako voljena osoba ne bude ispunjavala vaše prohtive.

VAGA: U opuštenom radnom okruženju vodićete razgovore što će vas navest da se zapitate koliko ste zadovoljni svojim poslovnim statusom i zaključit da ste daleko od onog što želite, čerez čega ćete do kraja miseca priduzet konkretne korake u zadovoljenju istog. Naizgled bezazlen ljubavni flert, u koji ćete se upuštit početkom miseca, završiće vatrometom strasti.

ŠKORPIJA: Nadređeni će vam ozbiljno zapritit, al nemojte paničit, već iskoristite pouku o griškama iz prošlosti, s čime ćete s početka miseca s uspihom rišit problem. Ako ne bude tako onda se problem mož odužit i više nego što mislite. Ako ste tokom lita upoznali osobu iz druge zemlje, sada se sve mož pritvorit u više nego što ste očekivali.

STRILAC: Zbivanja na profesionalnom planu će se zaukat i neće vam bit lako uskladit poslovne i privatne poslove, jel ćete se morat suočit s čitavim nizom obaveza. Čerez tog moguće su i glavobolje, razdražljivost i sukobi s okolinom. Izlazak iz krize možte iznać u opuštenim zabavama na otvorenom prostoru el nuz šetnje s voljenom osobom.

JARAC: Iako se možte oslonit na tuđu finansijsku podršku, ne sviđa vam se pomiso da od koga zavisite, jel želite bit samostalniji, čerez čega ćete probat iznać novi poso koji donosi veća primanja. U ljubavi vam nastupa idealno vrime i u odnosu s osobom koja vam se sviđa povučete potez koji niko vrime odgađate.

VODOLIJA: Već s početka miseca poslovne okolnosti će vas navest da se zauzmete za svoje ciljove, što će zaoštrit odnose s bliskim saradnicima. Tek sridinom miseca će se raščistit nika sporna pitanja, al to neće značit i kraj sukoba. Iscrpljeni poslovnim dešavanjima teško ćete funkcionisat na ljubavnom planu, premda će vam partner pružat potribnu podršku.

RIBE: Na poslu, ako ste naučili bit tolerantniji prema različitim mišljenjima i osobinama saradnika, neće bit problema. U suprotnom, prid vama je težak misec po tom pitanju. Na emotivnom planu, ako ste u vezi sa senzibilnom osobom, s kojom se možte savršeno razumit, sve će poprimit krajnje romantičan prizvuk.

U K R Š T E N E R I Č I

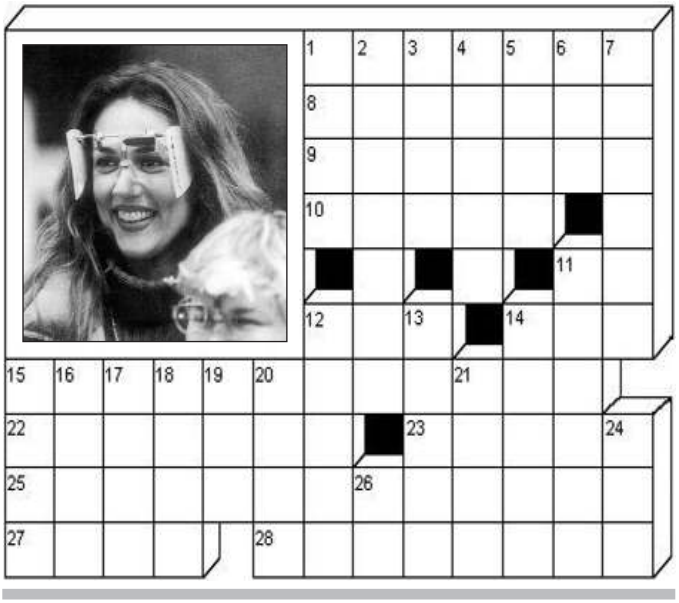
VODORAVNO: 1. Sala; 8. Imućna osoba (nar.); 9. Nudista; 10. Luka u Norveškoj; 11. Auto-obilužje za Novi Sad; 12. Vrsta jestive biljke; 14. Vrsta jedrilice; **15. Naša sportistkinja na sliki**; 22. Glavna osobina; 23. Podizat; 25. Uzaludna čežnja, naziv po Zevsovom sinu; 27. Marka kućni uređaja; 28. Žensko ime;

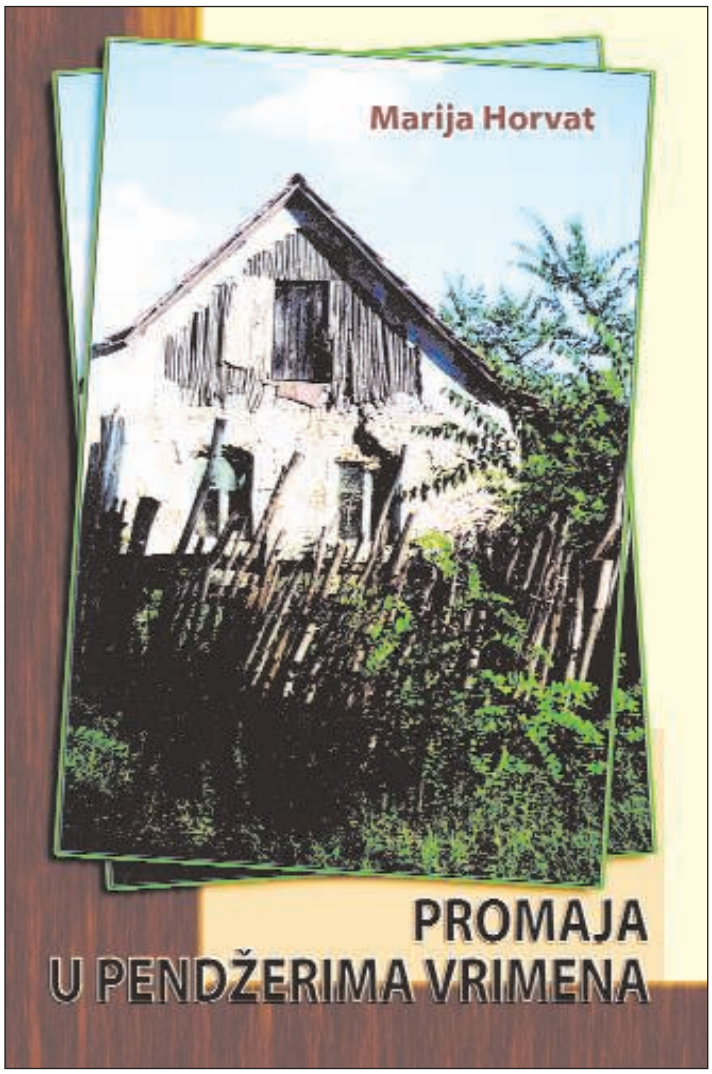
USPRAVNO: 1. Dio ruke; 2. Tok vode; 3. Grad u Portugalu; 4. Ime heroja Sadikua; 5. Rimski književni mecena; 6. Dio lica; 7. Umitnik; 11. Sestrini sinovi; 12. Građevinski materijal; 13. Vrsta južnog voća; 14. Naš revolucionar, Ištvan; 15. Skupine tica; 16. Napad, navala; 17. Ženka srndaća; 18. Trake konca; 19. Grubo sukno; 20. Misto u Crnoj Gori kod Pljevalja; 21. Slik, srok; 24. Divlja ruža; 26. Auto-obilužje za Valjevo.

Dragan Tovarišić

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: rukovat, stanovi, kanon, s, a, TN, on, la, pri, motori, RADE ŠERBEDŽIJA, elementi, avan, makijav, ocina, iterativ, Itan.

Svitlost

Njegovo veličanstvo lampaš, prija po vika i više bio je jedina svitlost na salašima i u kućama. Livo se u njega petrolin, tinj ga je upio i na vrvu se palio šibicom. Kad se umrčio, cilinder je čišćen novinama el mekanom krpom.

Fenjerom se osvitljavalo u komari, kočari, tavanu, podrumu... a služio je i u miraku za obilaženje parasnički kola. U njega se livo petrolin. Bio je zaštićen i vitar ga nije mogo utrnit kad su komšije išle jedni kod drugi na kartanje.

Kad je nestalo petrolina sviča je bila prva pomoć

Lampaš s cilinderom broj 5

Viseći lampaš i sad ima svoje misto na zidu

Lampaši služe za ukras

HIŽ
"HIDROIZOLACIJA"
ŽIVANOVIĆ
www.hiz.co.yu
025/440-470
063/440-470
Sombor, Šeste Ličke 25
VRŠI IZOLACIJU VLAŽNIH KUĆA
MAŠINSKO REZANJE ZIDOVA

Foto monografija Marije Horvat „Promaja u pendžerima vrimena" može se kupit kod autora telefon: 024/550-230 064/0596371 i u Galeriji „Moj kutak" Braće Radić br 5 Subotica

Panorama oglasi
NISMO JEDINI
NISMO NAJTIRAŽNIJI
AL' SE ČITA!

103
RADIO PAJIO
I program: 103,4 MHz
II program: 104,2 MHz

